

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

31e JAARGANG

WOENSDAG 27 FEBRUARI 1946

No. 1503

COMMISSIE VAN REDACTIE:

*J. F. ten Doesschate; N. J. Polak;
J. Tinbergen; H. M. H. A. van der Valk; F. de Vries;
H. W. Lambers (Redacteur-Secretaris).*

Adjunct-Secretaris: J. H. Lubbers.

Assistent-Redacteur: A. de Wit.

BERICHT.

Aan abonné's van ons weekblad wordt beleefd verzocht — voorzoover zij dit niet reeds deden — hun abonnementsgeld voor het jaar 1946, ten bedrage van f 26 voor het binnenland en f 28 voor het buitenland (voor boekhandelaars resp. f 20,40 en f 23), vóór 15 Maart a.s. te voldoen op girorekening no. 8408 of op onze rekening bij de heeren R. Mees & Zoonen, alhier. Na dien datum zullen wij over het betreffende bedrag, verhoogd met incassokosten, per kwitantie disponeren.

INHOUD:

	Blz.
Fouten in de rantsoenering — bronnen van de zwarte markt door <i>Prof. Dr. Ir. J. Goudriaan</i>	131
Economische problemen in en om de vergadering der Vereenigde Volken door <i>Prof. Dr. J. Tinbergen</i>	133
De plannen voor de belastingheffing van ondernemingen door <i>W. J. de Langen</i>	134
Sociale zekerheid II door <i>Mr. Ir. A. W. Quint</i>	136
Het voorontwerp op de bedrijfschappen door <i>Prof. Dr. N. J. Polak</i>	138
Aanteekeningen:	
Een Engelsche stem over Nederland.....	141
De toekomst van Duitschlands financiën.....	141
Mededeelingen van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuid-Holland te Rotterdam..	142
Geld- en kapitaalmarkt.....	142
Statistieken:	
Bankstaat van De Nederlandsche Bank	142
Verkeer en vervoer.....	143
Uitputting van het bouwland tengevolge van den oorlog	143

DEZER DAGEN

herdenken wij de gesneuvelden van den slag in de Javazee en met hen de mannen van de marine, de koopvaardij en de zeesleepvaart, die onder gingen bij het zware werk het vaderlandsch belang te dienen. Een geweten zonder rimpel is hun eerlijk deel. Het is zielig, dat in deze zelfde week ook de postzegels met de beeltenis van de Ruyter moesten worden geblokkeerd. Zoals „P.T.T.-nieuws” meldt, door het gedrag van een ander soort Nederlanders;

die bij de geldblokkeering, ook volgens zichzelf, geld teveel hadden. Tot hun troost kan dienen, dat het juist uitgekomen ontwerp op de vermogensaanw. isbelasting hen een nieuwe bes'emming voor het te veel aanwezige vermogen duidelijk doet zien. Doch ook voor anderen dan ontoelaatbaar verkregen aanwas is het tarief pittig, de helft is voor den Staat. Dit is kenmerkend voor een zeevarende natie, eeuwenlang opgevoed met het devies: één hand voor den man, één hand voor het schip.

Niet typeerend voor Nederlandsche tradities is het geknoei met rantsoentoewijzingen margarine, dat in Rotterdam uit de wikkels is gedaan. Het is geen beste boter, die de betrokkenen op het hoofd hebben. Hun kwalijk gedrag geeft diegenen voet, die onder de schijnbaar bevestigde theorie: „men noemt geen koe bont, of er is een vlekje aan”, zich verzetten tegen zelfstandige regelingsbevoegdheden voor het bedrijfsleven. Al moet worden erkend, dat een zoo zwart schaap gelukkig een witte raaf is.

Eén witte raaf is er in het nieuws: de Argentijnsche presidentsverkiezing is zonder bloedige incidenten verlopen. Nu is het wachten op een vreedzamen afloop van de telling en den uitslag.

Bont gaat het reeds toe in Britsch-Indië. Voor de onlusten begonnen, had het Engelsche kabinet reeds besloten, dat een drietal ministers met kabinetsbevoegdheden den Onderkoning zouden gaan bijstaan bij de onderhandelingen over den Status van Britsch-Indië. Sir Stafford Cripps reist ten tweeden male: al doende leert men. Ook de minister van Marine gaat mee.

Over de binnenlandsche problemen van Groot-Britannië zijn belangwekkende gegevens ter beschikking gekomen. Ongeveer anderhalf millioen menschen, die eind Juni 1945 werkten, deden dit eind December niet. Daaronder bevinden zich gedemobiliseerden, die hun overgangsverlof genieten en personen, die zich na het beëindigen van de oorlogsnoodzaak hebben teruggetrokken. De „Essential Works Order”, de arbeidsplicht voor bepaalde bedrijfstakken, wordt zoo snel mogelijk ingetrokken, zoodat het aantal werkenden nog verder kan terugloopen. Relatief ongunstig is echter, dat meer dan 27 pCt. van alle werkenden nog bezig worden gehouden met militairen dienst of oorlogswerkzaamheden. Dit is meer dan de Regeering begin December had geraamd.

Daartegenover geeft de Amerikaansche President weer meer dan het bedrijfsleven had geraamd. Een nieuwe loonen prijspolitiek is in de Vereenigde Staten aangekondigd, die waarschijnlijk binnenkort tot titel kan krijgen: remeefeningen op een zelf aangelegd hellend vlak. De eenige oplossing bij deze politiek van loons- en prijsverhooging is de snelst mogelijke opvoering van de productie van verbruiksgoederen, teneinde de thans stijgende prijzen te drukken. Potentieel kunnen de Ver. Staten dat. Hoewel ook zij wel wat in den oorlog hebben ingeboet. Volgens „Readers Digest” van December 1945 werd tusschen 1941 en 1945 het aequivalent van 7 pCt. van de ijzerreserve en 25 pCt. der in de Ver. Staten thans bekende petroleumreserves verbruikt.

Vacatures

HET NEDERLANDSCHE BEHEERSINSTITUUT, Pr.
Hendrikkade 33, Amsterdam C, vraagt voor leiding ge-
vende functie:

Drs. Economie,
of vergevorderd assistent-accountant
Administratieve krachten

H.B.S.-opleiding, minstens M.O. Boekhouden, com-
mercieel geschoold. Leertijd 30—40 jaar.

Bij den Accountantsdienst van de Gemeente Rotter-
dam kunnen worden geplaatst:

1e, 2e en 3e assistenten

Salaris naar bekwaamheid. Na gebleken geschiktheid
volgt te zijner tijd aanstelling in vasten dienst.

Sollicitaties vóór 1 Maart a.s. te richten aan Burge-
meester en Wethouders van Rotterdam, Kamer 328,
Raadhuis.

Op de enveloppe te vermelden: „Soll. Ass. 'Account-
tant'”.

De SCHEEPVAART VEREENIGING ZUID, Pieter
de Hoochweg 110, Rotterdam, vraagt voor spoedige
indiensttreding een

adjunct-secretaris

Ervaring op sociaal economisch terrein en bekendheid
met de scheepvaart strekken tot aanbeveling. Bij voor-
keur academische opleiding.

Gegadigden, niet ouder dan 35 jaar, worden verzocht
hun sollicitatie onder vermelding van uitvoerige bijzon-
derheden en verlangd salaris aan bovenstaand adres in
te zenden.

MAAKT GEBRUIK van de rubriek „Vacatures” voor het
oproepen van sollicitanten voor leidende functies.

N.V. LEVENSVERZEKERING-MIJ.

DE
ARNHEM

LEVENSVERZEKERING

BOVENBERGSTRAAT 7

ARNHEM

DE BANK

GEEFT
VOORLICHTING
OP HET GEBIED
VAN DEN IN-
TERNATIONALEN
HANDEL EN HET
INTERNATIONAAL
BETALINGS-
VERKEER

ROTTERDAMSCH
BANKVEREENIGING

193 VESTIGINGEN
IN NEDERLAND

Naaml. Venn.

Hollandsche Belegging- en Beheer-Mij.

Anno 1930
Heerengracht 320 - A'dam

Beoordeeling en Beheer
van vermogens, pensioen-
en spaarfondsen, belegde
reserves, effectenportefeuil-
les ten behoeve van onder-
nemingen, stichtingen, ver-
eenigingen, particulieren.

Commissarissen:
Prof. Ir. I. P. de Vooy;
Drs. J. H. Gispen;
Mr. J. E. Scholtens.

Directie:
Gerlof Verwey;
Dr. F. Ph. Groeneveld;
A. C. Leeuwenburgh.

R. MEES & ZONEN

Ao 1720

Rotterdam, 's-Gravenhage, Delft, Schiedam
Vlaardingen, Amsterdam (alleen assurantiën)

BEHANDELING VAN ALLE BANKZAKEN
BEZORGING VAN ALLE ASSURANTIËN

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

gispen

meubelen en gisolampen

culemborg
amsterdam
rotterdam

NEDERLANDSCHE
HANDEL-MAATSCHAPPIJ N.V.

(DEVIEZENBANK)

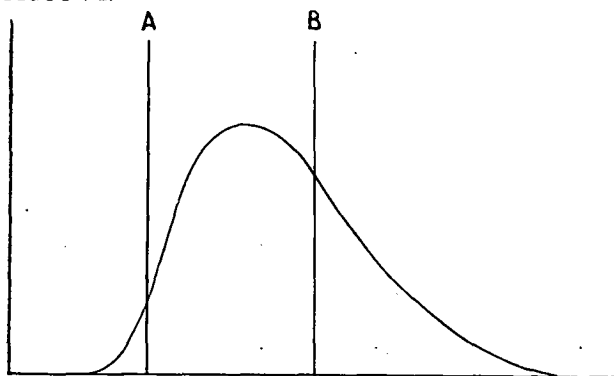
FINANCIERING van HANDELSTRANSACTIES
IN BINNEN- EN BUITENLAND.

BANKPAPAPIER, ACCREDITIEVEN EN
REISCHEQUES VOOR UW
BUITENLANDSCHE REIZEN

FOUTEN IN DE RANTSOENEERING — BRONNEN VAN DE ZWARTE MARKT.

De gebreken van elk stelsel van rantsoeneering treden sterker op den voorgrond, naarmate de rantsoenen ruimer zijn en dus verder van het volstrekte bestaansminimum verwijderd. In fig. 1 stelt de kromme lijn de frequentieverdeeling voor van het verbruik van een bepaald artikel per eenheid, zooals zich dit bij een gegeven prijs van het artikel en een gegeven inkomensverdeling zou ontwikkelen, indien dit gebruik geheel vrij gelaten ware. Zoolang de rantsoenlijn links ligt van A en de frequentiekromme niet of nauwelijks snijdt, zijn er geen of slechts zeer weinig personen, die als rantsoen meer toegewezen krijgen dan zij bij vrij gebruik zouden consumeeren, en ook het verschil tusschen de grootte van het rantsoen en die van hun ondersteld vrij gebruik is gering. Naarmate het rantsoen toeneemt en de lijn A opschuift in de richting van B, neemt en dit aantal personen en het verschil tusschen rantsoen en hun gemiddeld vrij verbruik toe. Een steeds

FIGUUR I.

Frequentiekromme van het gebruik per eenheid.

talrijker groep van de bevolking komt dus voor een steeds grooter wordend deel der gerantsoeneerde artikelen voor de keus te staan, of „de bonnen te laten verlopen”, of met de bonnen, of met de daarvoor gekochte goederen, den weg in te slaan naar de zwarte markt, waar allen, die,

uit hoofde der rantsoeneering, minder ontvangen dan hun vrij verbruik als even zoovele potentieele koopers aanwezig zijn, voorzover zij niet door wet, moraal of fatsoen daarvan weerhouden worden. Een derde mogelijkheid zou bestaan in een verhooging van het reële verbruik der minst draagkrachtigen — het is evenwel duidelijk, dat een tijd als de tegenwoordige, die tot rantsoeneering dwingt op grond van de algemeene schaarschte, al zeer weinig geschikt is om op eenigszins groote schaal tot veruiming van consumptie over te gaan.

Gedachten als de bovenstaande moeten wel bij ieder opkomen, die kennis neemt van de jongste gegevens over de samenstelling van het distributiepakket, zooals deze zijn gepubliceerd in de Mededeelingen van afdeling 4 van het Centraal Bureau voor de Statistiek van December en Januari jl. In Tabel I geven wij een samenvatting van de calorische waarde van het distributiepakket voor personen van verschillende leeftijd, zwaren en langdurigen arbeid enz., aan deze Mededeelingen ontleend.

TABEL I.

Leeftijdsgroep enz.	Aantal calorieën per persoon per dag		
	4—11 Nov. '45	2—9 Dec. '45	30 Dec. '45— 5 Jan. '46
0—1 jaar	1748	1914	2005
2—4 „	1820	1986	2076
5—14 „	2378	2544	2620
15—20 „	2605	2772	2788
21 jaar en ouder..	2257	2429	2444
a.s. en jonge moeders	3164	3312	3327
langdurige arbeid	2633	2804	2819
zware arbeid	3023	3282	3297
zeer zware arbeid	3639	4129	4144

Hetgeen onmiddellijk opvalt is de zeer hoge en bovendien sterk stijgende calorische waarde van het voedingsmiddelenpakket voor de leeftijdsgroepen beneden 15 jaar. Een rantsoen van 1748 calorieën is voor kinderen beneden twee jaar reeds buitensporig hoog, maar werd desondanks nog verder verhoogd met ruim 250 calorieën; het zeer matige rantsoen voor de personen van 21 jaar en ouder van 2257 calorieën stijgt met nog geen 200 calorieën.

Ter betere waardeering van deze getallen, geven wij in Tabel II eenige standaardwaarden uit de literatuur,

TABEL II.

Leeftijd	Calorieën per persoon p. dag 30 Dec. '45— 5 Jan. '46	Normaal verbruik aan calorieën volgens					Hoogste waarde van 3 t/m 7	Idem gemiddeld per leeftijdsgroep	Verschil 2-9	Sterkte per leeftijdsgroep in % van geheele bevolking
		Rijnberk ¹⁾		Saltet ²⁾	Scháll-Heister ³⁾					
		Manlijk	Vrouwelijk		Manlijk	Vrouwelijk				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
0	2005	870	870	399	340	320	870	918	1087	4,30
1	„	„	„	966	715	680	966			
2	2076	1160	1160	—	1117	1057	1160	1178	898	6,22
3	„	„	„	—	„	„	1160			
4	„	„	„	1213	„	„	1213			
5	2620	—	—	—	1487	1083	1487			
6	„	1450	1450	—	„	„	1487			
7	„	„	„	—	„	„	1487			
8	„	„	„	1411	„	„	1487			
9	„	„	„	—	„	„	1487	1670	950	20,11
10	„	1740	1740	—	„	„	1740			
11	„	„	„	1784	1730	1810	1784			
12	„	„	„	—	„	„	1784			
13	„	„	„	—	„	„	1784			
14	„	2320	2030	2106	„	„	2175 ⁴⁾			
15	2788	„	„	—	1900	1900	2175			
16	„	„	„	—	„	„	2175	2175	613	5,63
17	„	„	„	—	2155	—	2175			
18	„	—	—	—	„	—	—			
19	„	—	—	—	„	—	—			
20	„	—	—	—	„	—	—			
21 en ouder	2444	2900	2320	2843 (M)	2450	—	2610		÷ 166	

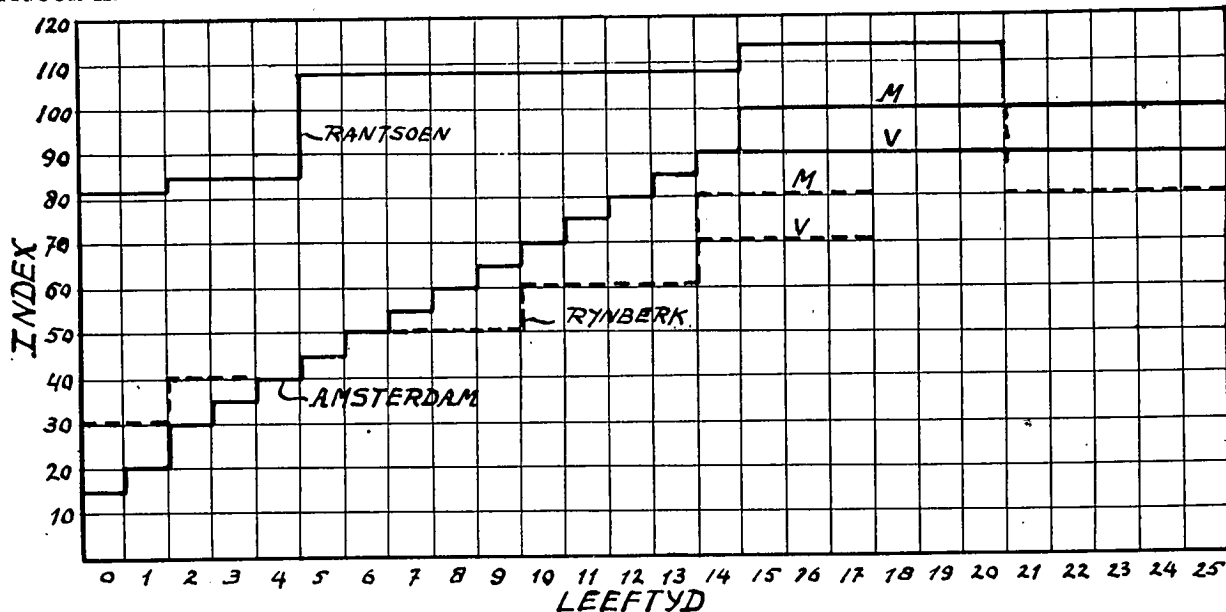
¹⁾ Prof. Dr. G. van Rijnberk. Physiologische brieven, 1924 I, blz. 183.

²⁾ Prof. Dr. R. H. Saltet. Voordrachten over gezondheidsleer, 1913, blz. 167.

³⁾ Scháll-Heister. Nahrungsmitteltabelle 5e Aufl., 1917, blz. 56.

⁴⁾ Gemiddeld voor jongens en meisjes.

FIGUUR II.

afkomstig van erkende deskundigen, als Rijnberk en Saltet en ontleend aan het bekende tabellenboek van Scháll Heisler. Neemt men uit deze gegevens telkens de hoogste waarden, allen berekend voor normaal, dus niet gerantsoeneerd verbruik (kolom 8 van Tabel II), dan blijkt, dat de rantsoenen voor de leeftijdsgroep beneden twee jaar meer dan 1000 calorieën, dus meer dan 100 pCt. boven het normale verbruik liggen; voor de leeftijdsgroep 2—4 jaar rond 900 calorieën of ruim 75 pCt.; voor de leeftijdsgroep 5—14 jaar rond 950 calorieën of meer dan 55 pCt., enz.

De beteekenis van deze anomalieën voor de geheele rantsoeneering blijkt uit Tabel III. Hier is voor een groep van 100 personen, met een leeftijdsopbouw volgens de laatste volkstelling (31 Dec. 1930), uitgerekend, wat zij aan calorieën toegewezen krijgen volgens de rantsoenen van Dec. '45—Jan. '46 en daarnevens, welk deel daarvan meer is dan het normale verbruik volgens de physiologische standaardwaarden¹⁾.

TABEL III.

Leeftijdsgroep	Sterkte in % van de geheele bevolking	Aantal calorieën per 100 pers. van gem. leeftijdsopbouw p. d.	
		Volgens rantsoen 30 Dec. '45—5 Jan. '46	Daarvan meer dan normaal
0—1 jaar	4,30	8.602	4.674
2—4 „	6,22	12.913	5.585
5—14 „	20,11	52.688	19.124
15—17 „	5,63	15.696	3.451
18—20 „	3,75	10.455	—
21 jaar en ouder	59,99	162.000	—
Totaal	100,00	262.354	32.834 = 12,4 %

Hieruit blijkt ons, dat van de rond 262.000 calorieën niet minder dan 32.800 of 12,4 pCt. worden besteed voor een verbruik boven het physiologische normale verbruik. Een achtste deel der gedistribueerde levensmiddelen komt dus voor rekening van overtollig verbruik. Men moet hier immers nog bij in aanmerking nemen, dat voor aanstaande en jonge moeders afzonderlijke aanvullingsrantsoenen worden gegeven (zie Tabel I) en dat het kortweg onmogelijk is, een rantsoen van 2000 calorieën aan een kind van 0 tot 4 jaar te voeren, zonder dat dit tot ernstige stoor-

nissen in de spijsvertering leidt. Hetgeen hier wordt aangevoerd klopt trouwens geheel met de algemeen bekende ervaring, dat de groote gezinnen met jonge kinderen op hun rantsoenen overhouden.

Er is nog een andere methode om zich een duidelijk inzicht te verwerven in de situatie der rantsoenen. Men kan namelijk de calorische waarden, welke per eenheid van verbruik uit deze rantsoenen voortvloeien, vergelijken met die, welke uit vroegere budgetonderzoekingen bekend zijn. Dit is geschied in Tabel IV. Als uitgangspunt voor deze vergelijking hebben wij gekozen: 1e. de door ons bewerkte arbeidersbudgets, verzameld in Februari-Maart 1917 en 1918; 2e. het Amsterdamsche onderzoek naar den toestand van ondersteunde werkloozen in 1935, waarin ook 37 budgets van gezinnen van niet-werkloozen zijn opgenomen.

Beide onderzoekingen, die van 1917—1918, zoowel als die van 1935, zijn gebaseerd op hetzelfde stelsel van eenheden om het verbruik van kinderen beneden 21 jaar en van vrouwen op dat van den volwassen man te herleiden. Stelt men dit laatste 100, dan is het verbruik van de vrouw aangenomen op 90; dat van 0-, 1- en 2-jarigen op respectievelijk 15, 20 en 30; dat van 3- tot 14-jarigen stijgt voor elk jaar met 5 punten, dus tot 90 voor de 14-jarige; voor 15 jaar en ouder wordt met een verbruik van 100 gerekend. Deze herleiding heeft geen physiologischen grondslag. Vergelijkt men haar evenwel met de door Rijnberk gegeven normen voor de calorische waarden voor de voeding, welke vrijwel overeenkomen met die van Atwater en van König, dan ziet men, dat de Amsterdamsche coëfficiënten niet al te veel daarvan afwijken en in elk geval gemiddeld hooger liggen. De in Tabel II gegeven normen van Rijnberk komen immers neer voor de 0- en 1-jarigen op 30, 2—3 j. op 40; 6—9 j. op 50; 10—13 j. op 60, 14—17 j. op 80, terwijl Rijnberk de voeding van de vrouw eveneens op 80 waardeert en die van het 14—17 jarige meisje op 70. In fig. II zijn deze waarden grafisch voorgesteld, terwijl ter vergelijking mede zijn opgenomen de verhoudingsgetallen voor de calorische waarden der rantsoenen van de week 30 December '45—5 Januari '46.

Het Amsterdamsche eenhedenstelsel geeft dus voor een willekeurige groep gezinnen in totaal een grooter aantal eenheden, dus een kleinere calorische waarde per eenheid dan de normen van Rijnberk; zij liggen dus aan den veiligen kant. Desalniettemin blijkt, dat de rantsoenen van Dec. 1945—Jan. 1946, toegepast op gezinnen van de samenstelling B (zie Tabel IV), een gemiddelde geven van 3433 calorieën per eenheid en voor gezinnen van de samenstel-

¹⁾ Het getal 8602 is dus $4,3 \times 2005$; $4674 = 4,3 \times 1087$ enz. Het verbruik voor de 21-jarigen en ouderen is aangenomen op 2700 cal. p. p. en p. dag, hetgeen op grond van Tabel I stellig niet te laag is.

TABEL IV.

Bron	Tijdvak	Geval	Gezinnen			Verbruik per eenheid			
			Aantal	Personen per gezin	Eenheden per gezin	Aantal calorieën p. dag	Melk (liters) per week	Vleesch (grammen) per week	Suiker (grammen) per week
Arbeidersbudgets gedurende de crisis II ¹⁾ Toestand van ondersteunde werkloozen ²⁾	Febr.-Maart '17	A	28	5,2	3,60	2970	3,3	387	402
	" " " '18	B	28	5,2	3,72	3020	2,9	155	393
	Oct. '34-Maart '35	C ³⁾	37	—	3,34	3178	3,15	659	497
	" " " "	D ³⁾	78	5,3	3,90	2711	2,24	241	322
Berekend volgens rantsoenen	30 Dec. '45-5 Jan. '46	E	Volgens geval B			3433	3,85	278	360
	" " " "	F	" " D			3300	3,75	271	350

¹⁾ Uitgave Directie van den arbeid 1919, No. 22 hs.

²⁾ Statistische Mededeelingen van het Bureau v. Statistiek der Gemeente Amsterdam No. 105, 1937.

³⁾ C heeft betrekking op gezinnen van niet-werkloozen; D op gezinnen van werkloozen.

ling D (zie Tabel IV) van 3300. Deze waarden liggen dus niet alleen hooger dan die voor Febr.—Maart 1917 en '18, nl. 2970 en 3020, maar ook hooger dan die voor de 37 werkende gezinnen in 1935, nl. 3178.

Een bevredigenden indruk maken ook de verbruikscijfers per eenheid voor vleesch, suiker en vooral voor melk; deze worden overigens alleen ter oriëntatie gegeven.

Tegen de vergelijking der calorische waarden kan men als bezwaar aanvoeren, dat zij betrekking hebben op gezinnen van 5,2 en 5,3 personen en dus grooter dan het gemiddelde gezin in Nederland, dat, blijkens de laatste volkstelling, niet meer dan 4,6 personen omvat. Daarom is ook het calorisch verbruik per eenheid uitgerekend voor de geheele bevolking. Honderd personen, volgens de gemiddelden leeftijdsopbouw van 1930, geven volgens het Amsterdamsche herleidingsstelsel 82,23 eenheden en volgens de coëfficiënten van Rijnberk, aannemende, dat de maximum waarden reeds bereikt worden op 18-jarigen leeftijd, 76,49 eenheden. Het calorisch verbruik volgens de rantsoenen van Dec. 1945-Jan. 1946 is, voor deze 100 personen 246.970, waarbij voor 21-jarigen en ouderen gerekend is met een dagrantsoen van 2444 calorieën; alle toeslagen voor aanstaande en jonge moeders, langen en zwaren arbeid, zijn dus buiten rekening gelaten ²⁾. Per eenheid komt men dan tot waarden van 3003 respectievelijk 3230 calorieën per eenheid per dag.

Dit zijn dus als gemiddelden alleszins bevredigende, ja, vrij hoge waarden, waarin een zekere mate van aansterking na de hongerperiode is verdisconteerd.

Aleen dient men te bedenken, dat de alleenwonende man van dit gemiddelde niets bespeurt; hij blijft op eenheidswaarde van 2444. Als het echtpaar zonder kinderen het gezamenlijk rantsoen verdeelt volgens de Amsterdamsche coëfficiënten (1 : 0,9), komt den man op 2573; als zij deelen volgens de coëfficiënten van Rijnberk (1 : 0,8) op 2716. Ook deze waarden zijn nog aan den lagen kant en niet voldoende bij eenige lichaamsbeweging. Een belangrijk deel van de in de productie werkzame personen is dus nog beneden den norm.

Bekijkt men na deze uiteenzettingen opnieuw de frequentiekromme van fig. I, dan is de werkelijke toestand vrij duidelijk; het gemiddeld rantsoen ligt vrijwel op de hoogte van het gemiddeld verbruik, zooals zich dit bij vrijen koop en bij de gegeven prijzen en inkomens zou ontwikkelen. De verdeling der rantsoenen is zeer eenzijdig: eenerzijds een teveel, anderzijds een tekort. De drang naar de zwarte markt (propensity to black marketing) is op of nabij zijn maximum.

Prof. Dr. Ir. J. Goudriaan.

²⁾ Dit verklaart het verschil met de 262.354 cal. per 100 personen volgens Tabel III.

ECONOMISCHE PROBLEMEN IN EN OM DE VERGADERING DER VEREENIGDE VOLKEN.

De bijeenkomst van de Vereenigde Volken, die op 9 Januari begonnen is, heeft, zooals men weet, in de eerste plaats tot taak gehad om de organisatie te vestigen. Door de zgn. Voorbereidende Commissie was een rapport uitgebracht, waarin voorstellen belichaamd waren omtrent de te scheppen organen, hun bevoegdheden, hun werkwijze en hun werkprogramma voor den eerstkomenden tijd en de vraag was dus, in hoeverre de „Assemblée” zich hiermede kon vereenigen.

Daarnaast wilde men de gelegenheid geven tot het bespreken van die concrete onderwerpen, die zoo urgent werden geacht, dat bespreking niet kon worden uitgesteld tot de tweede helft van deze eerste Vergadering, welke men zich voorstelt dit jaar nog te houden. Daar de organisatie zich, zooals bekend is, met vele andere dan alleen economische vraagstukken heeft bezig te houden en een aantal urgent geachte kwesties binnen deze andere gebieden ter sprake werden gebracht, hebben de werkzaamheden van de „Assemblée” op economisch gebied zich ook vrijwel beperkt tot de organisatorische. Hierbij zijn de voorstellen van de Voorbereidende Commissie vrijwel in hun geheel aanvaard.

Deze voorstellen houden, zooals men weet, in de eerste plaats in, het in het leven roepen van een Economischen en Socialen Raad, tot welks stichting dan ook besloten is. Daar Nederland in den Veiligheidsraad vertegenwoordigd is, was te verwachten, dat het niet ook in den Economischen en Socialen Raad zou worden gekozen. Wel is België in dezen laatsten Raad vertegenwoordigd. Het is echter zeer goed mogelijk, dat in de commissies, welke de Economische en Sociale Raad zich voorstelt te vormen, wel Nederlanders zullen worden benoemd. Men wil zich hierbij nl. niet beperken tot de landen, die in den Raad vertegenwoordigd zijn.

Overeenkomstig de voorstellen van de Voorbereidende Commissie, zullen een aantal commissies worden ingesteld. Wat betreft de zuiver economische onderwerpen, zijn dit de volgende:

1. Een commissie voor algemeen-economische en werkgelegenheidsvraagstukken („Economic and Employment Commission”).
2. Een statistische commissie.
3. Een demografische commissie.
4. Een voorloopige commissie voor vervoers- en verkeersvraagstukken.
5. Een fiscale commissie.

Omtrent de taak, die men zich voorstelt, dat deze commissies hebben uit te voeren, vinden wij in het rapport van de Voorbereidende Commissie nog een aantal nadere details.

Van bijzonder belang is de Commissie voor Algemeen-Economische en Werkgelegenheidsvraagstukken. Deze commissie moet den Raad adviseeren over:

- a. Algemeene economische kwesties;
- b. Economische kwesties, die een gezamenlijk onderzoek en gezamenlijk optreden van meer dan één commissie of speciale instelling verlangen. Met het woord speciale instellingen („Specialised Agencies”) geeft men aan de afzonderlijk georganiseerde internationale economische instellingen, waarvan thans reeds bestaan het Internationale Monetaire Fonds, de Internationale Bank voor Herstel en Ontwikkeling en de Internationale Voedsel- en Landbouworganisatie.

In het bijzonder zal het de taak zijn van de Commissie, den Raad te adviseeren over:

- a. De bevordering van volle bezetting van het productie-apparaat over de geheele wereld („World-wide full employment”) en de coördinatie van de maatregelen, die de afzonderlijke landen op dit gebied nemen.
- b. Het voorkomen van economische instabiliteit.
- c. Urgente vraagstukken van economisch herstel.
- d. De ontwikkeling van kapitaal-arme gebieden.

Voor het werk van de Commissie zal het noodig zijn, dat er nog een aantal ondercommissies worden ingesteld. In den Engelschen tekst worden deze laatste aangegeven als „Committees”, terwijl de Economische Commissie zelve wordt aangeduid als „Commission”. Men stelt voor de instelling van:

- 1. Een „Employment Committee”.
- 2. Een „Balance of Payments Committee”.
- 3. Een „Economic Development Committee”.

Wat de *Statistische Commissie* betreft, deze heeft tot taak om den Raad te adviseeren en nauw samen te werken met de andere organen van de Vereenigde Volken en met de speciale instellingen, wat statistische aangelegenheden betreft. Als haar taak wordt speciaal genoemd:

- a. Medewerking aan de coördinatie van de nationale statistieken en verbetering van hun vergelijkbaarheid.
- b. Medewerking aan de coördinatie van de statistische werkzaamheden der speciale instellingen.
- c. Medewerking bij de ontwikkeling van de centrale statistische diensten van het Secretariaat.
- d. Adviseeren van de leden en de organen van de Vereenigde Volken over algemeene kwesties, betrekking hebbende op de verzameling, interpretatie en verspreiding van statistische voorlichting.
- e. Bevordering van de verbetering der statistieken.

De *Demografische Commissie* dient de onderzoekingen te verrichten omtrent en den Raad te adviseeren over:

- a. Den groei der bevolking en de factoren, die dezen bepalen.
- b. De doelmatigheid van maatregelen ter beïnvloeding van deze factoren.
- c. Den invloed van bevolkingsveranderingen op de economische en sociale omstandigheden.
- d. Algemeene vraagstukken van bevolking en migratie.

De *Voorloopige Commissie voor Vervoers- en Verkeersvraagstukken* dient zich bezig te houden met:

- a. De ontwikkeling van internationale samenwerking en de coördinatie van de werkzaamheden der speciale instellingen op deze gebieden.
- b. Het overnemen van zoodanige functies van het Volkenbonds-Secretariaat als nuttig geacht wordt door de Vereenigde Volken.

De *Fiscale Commissie* verricht onderzoekingen en adviseert den Raad over:

- a. Internationale belastingvraagstukken.
- b. Het uitwisselen van inlichtingen tusschen de verschillende Staten over de technische vraagstukken van het openbare financieewezen en hun invloed op sociale en economische toestanden.
- c. Fiscale maatregelen, van nut voor de voorkoming van depressies of inflatie.
- d. Het overnemen van de functies van den Volkenbond, voorzover gewenscht, door de Vereenigde Volken.

Met dezen opzet en de programma's heeft de Vergadering

der Vereenigde Volken zich, zooals gezegd, kunnen vereenigen. Reeds is de Economische en Sociale Raad zijn werkzaamheden begonnen.

Was er, zooals ook reeds opgemerkt, niet heel veel gelegenheid tot het in de „Assemblée” bespreken van urgente economische vraagstukken, eenige aanwijzingen, omtrent wat men in de naaste toekomst in de eerste plaats zal wenschen aan te pakken, vindt men toch wel in de redevoeringen, die door de gedelegeerden zijn gehouden en in de besprekingen tusschen gedelegeerden, die meer formeel plaatsvonden. Daarbij bleek, dat in de eerste plaats veel belangstelling bestond voor de kwesties van credietverleening, vooral door de Vereenigde Staten, ten behoeve van den wederopbouw van de verwoeste gebieden. Dankbaar voor hetgeen reeds tot stand gekomen is op dit terrein, meent men niettemin in vele Europeesche landen, dat een verdere credietverleening door de Vereenigde Staten dringend gewenscht is. Niet alleen zal het uiterst moeilijk zijn om den meest efficiënten wederopbouw tot stand te brengen, zonder zoodanige credieten, doch bovendien meent men, dat het ook in het belang van de Vereenigde Staten zelf is, wanneer een verdere credietverleening plaatsvindt. De Vereenigde Staten toch hebben sterke behoefte aan opdrachten voor hun industriele apparaat. Zoodanige opdrachten zullen in de huidige situatie door de Europeesche landen slechts kunnen worden verstrekt, indien zij verbonden zijn met een credietverleening door de Vereenigde Staten.

Een tweede vraagstuk, dat naar voren kwam, is dat van de reguleering der grondstoffenmarkten. De klacht werd vernomen, dat de prijzen der zeer noodzakelijke grondstoffen, die in de afgelopen maanden door de Europeesche landen moesten worden betaald, hooger zijn dan met een goede regulatie dezer markten overeenkomt.

Eén der vraagstukken, waarvan mag worden aangenomen, dat het zeer binnenkort veel aandacht zal trekken, is dat van de „full employment”. Iedereen is zich bewust van de noodzakelijkheid, dat in de toekomst massale werkloosheid moet worden voorkomen. Over de middelen, die men daartoe wil aanwenden, worden in de Europeesche landen andere opvattingen gehuldigd dan in de Vereenigde Staten. Terwijl de Europeesche landen meenen behoefte te hebben aan de maatregelen van conjunctuurpolitiek, die door de moderne economische wetenschap zijn ontwikkeld, en waarbij een zekere taak ook aan den Staat is toebedeeld, meent men in de Vereenigde Staten te kunnen volstaan met het streven naar een vrijer internationaal handelsverkeer. Aldus geformuleerd is de tegenstelling wat te absoluut en te eenvoudig gesteld en er zijn natuurlijk zoowel in de Vereenigde Staten als in Europa uiteenlopende opvattingen. Ook in de Vereenigde Staten vindt men aanhangers van de moderne conjunctuurpolitiek.

Al deze zaken zullen breedvoerig ter sprake komen in verband met de voorstellen van de Engelsche en Amerikaanse Regeeringen om te komen tot een internationale handelsconferentie. Wij zullen ongetwijfeld gelegenheid hebben, in verband met de voorbereiding der conferentie, terug te komen op deze zoo gewichtige vraagstukken.

J. F.

DE PLANNEN VOOR DE BELASTINGHEFFING VAN ONDERNEMINGEN.

In ons belastingrecht wordt één van de moeilijkste problemen gevormd door de belastingheffing van de N.V.¹⁾

- Naast elkaar staan ondernemingen toebehorend aan:
 - a. één persoon of een firma²⁾. (Verder wordt van de firma gesproken).

¹⁾ N.V. met inbegrip van de commanditaire vennootschap op aandelen, die verder niet afzonderlijk genoemd wordt.

²⁾ Met inbegrip van de C.V. niet op aandelen.

- b. een besloten N.V.
c. een publieke N.V.

Zij, die onder a. vallen, worden voor de volle winst in de inkomstenbelasting aangeslagen; de aandeelhouders van groep c. daarentegen worden daarin alleen betrokken voor hetgeen de N.V. uitkeert. Dit verschil moeten wij als een gegeven feit in aanmerking nemen, terwijl wij er verder van moeten uitgaan, dat geen van beide rechtsvormen in onze maatschappij gemist kan worden. Waar wij verder in het civiele recht omtrent reservering en uitkering geen bindende voorschriften kennen, waaraan alle ondernemingen zijn onderworpen en onze inkomstenbelasting zwaar treft, is het bedoelde fiscale verschil van grote betekenis, en wel ten gunste van de N.V. en haar aandeelhouders.

Er is dus onvermijdelijk een groot fiscaal onderscheid, maar economisch kunnen geen scherpe scheidslijnen tussen de drie groepen getrokken worden, terwijl een juridische grens tussen de overgangsgroep b. en groep c. altijd kunstmatig is.

Ziehier de elementen, die het probleem of de problemen doen ontstaan. Een zo goed mogelijk evenwicht, in fiscaal opzicht, te bereiken is verre van eenvoudig. Men heeft daarbij doorlopend alle drie groepen in het oog te houden, hetgeen moeilijk is. Ik meen nu te moeten betwijfelen, of minister Lief tinck in zijn nota van 22 Januari j.l. de beste oplossing heeft gekozen, hetgeen mij aanleiding geeft tot een beknopte beschouwing. Voorop wordt gesteld, dat de uitwerking van de nog slechts schetsmatig aangegeven ministeriële plannen de hieronder volgende bedenkingen in zekere mate zal kunnen opvangen.

In de eerste plaats bestaat het gevaar, dat niet een goed evenwicht zal ontstaan tussen de twee groepen van ondernemingen in N.V.-vorm en de andere. Zulk een evenwicht wordt ook door den Minister beoogd; terecht schrijft hij, dat „bij de keuze, welke rechtsvorm voor een bepaalde onderneming de meest gewenschte is, vragen van fiscale lasten zoo weinig mogelijk een rol moeten spelen”. Daarmede is het lot van de vennootschapsbelasting bezegeld, schrijft Prof. van Berkum in het nummer van 6 Februari j.l. Deze gevolgtrekking is onjuist; het causale verband ontbreekt. Zelfs is de omgekeerde conclusie beter verdedigbaar: dan moet er een niet te lage belasting op (de winst van) de N.V. zijn, want anders is de voorkeur voor de N.V. te groot. (Met het oog op die te grote voorkeur stelt de Minister dan ook verderop in zijn nota een — niet altijd — verrekenbare belasting naar de winst, de winstgerechtigdenbelasting, voor; een middel, dat echter waarschijnlijk niet voldoende effect zal hebben, waarover hieronder meer).

Ook de conclusie, die de Minister op dat punt in zijn nota van 22 Januari trekt, is niet gaaf. Hij schrijft terecht, dat de bestaande vennootschapsbelasting — lees: het geldende tarief van de vennootschapsbelasting — tezamen met de andere heffingen van de N.V. te zeer de ondernemersactiviteit belemmert; de keuze van de rechtsvorm valt daardoor thans in het nadeel van de N.V. uit, en daarom moet de vennootschapsbelasting worden afgeschaft. Neen, dwingend volgt hieruit niet meer dan dat de vennootschapsbelasting moet worden *verlaagd*³⁾. Er mag hierbij ook even gewezen worden, dat in 's Ministers betoog, dat gericht is op de afschaffing van de belasting over de winst van de N.V., nl. de „extra-belasting, welke afhankelijk is van den rechtsvorm, waarin de onderneming wordt gedreven”, beter niet geschreven had kunnen zijn over „de door den bezetter ingevoerde vennootschapsbelasting”. Deze woorden zijn immers slechts formeel juist; de belastingheffing over de winst van de N.V. is een zuiver Nederlandse instelling, ingevoerd als het door vrijwel allen ten slotte aanvaarde resultaat van een langdurig zoeken naar

³⁾ Een niet door den Minister voorgestelde afschaffing van de ondernemingsbelasting zou m.i., naast de wel voorgestelde afschaffing van de vermogensbelasting II, nog niet voldoende verlichting brengen.

een redelijk „evenwicht”. Dit was onder vigueur van de dividend- en tantiëmebelasting niet bereikt en de dam van de wet op de richtige heffing tussen groep a. en groep b. was niet zwaar genoeg gebleken.

Wat krijgen we nu? Bij de N.V. de ondernemingsbelasting, een overwinstbelasting en een met de inkomstenbelasting van de aandeelhouders verrekenbare belasting van de winst, die dus in tal van gevallen geen druk van betekenis zal uitoefenen. Geen inkomstenbelasting bij de aandeelhouders van alles, wat in de N.V. gereserveerd wordt.

En nu de firma: ook ondernemingsbelasting (zeg 12 pCt. van de bedrijfsopbrengst plus $\frac{1}{2}$ pCt. van het bedrijfskapitaal), ook overwinstbelasting (van hoge winsten, percentage onbekend) en dan nog de inkomstenbelasting, die voor hoge winsten wel ongeveer 60,5 pCt. zal blijven, naar wij uit de nota mogen afleiden. Dit totaal⁴⁾ zal zeker belemmerend of zelfs fnuikend zijn voor de ondernemersactiviteit.

Hier is geen evenwicht en wij moeten verwachten, dat de toeloop naar de N.V. groot zal worden. Zo groot, dat er een reactie op zal moeten volgen, zodat geen waarborg wordt verkregen voor een rustige ontwikkeling van ons belastingstelsel, die toch zeer gewenst is.

De druk van de winstgerechtigdenbelasting — de voorheffing van de inkomstenbelasting, die naar de winst van de N.V. wordt geheven — zal deze drang niet in toom kunnen houden, vooreerst niet, omdat haar tarief niet anders dan matig kan zijn, matig in vergelijking met de zware inkomstenbelasting van de hogere winsten. Nodig lijkt dus een verlichting van de druk bij de natuurlijke personen. En aangezien naar mijn overtuiging de ondernemingsbelasting door zijn zakelijke trekken inferieur is aan de inkomstenbelasting, is afschaffing van de eerstgenoemde bij de natuurlijke personen aangewezen. Een verdere verbetering van het evenwicht zal worden verkregen door de handhaving van een niet te zware, niet-verrekenbare belasting over de winst van de N.V.

Hiermede kom ik aan het tweede punt. Door de afschaffing van een niet-verrekenbare belasting over de winst van de N.V. wordt een bate voor de Schatkist prijsgegeven, welke opoffering niet noodzakelijkerwijze voortspuit uit het doel de ondernemerslust niet te doven. Deze zal, wat de N.V. betreft, voldoende in stand blijven bij een matige niet-verrekenbare winstbelasting. Ook al staan daar de door den Minister gewenste „niet te hooge” overwinstbelasting en de ondernemingsbelasting naast. Op het handhaven van de ondernemingsbelasting wordt hieronder teruggekomen.

De handhaving van de niet-verrekenbare winstbelasting heeft bovendien bijkomstig de volgende voordelen. Zij vergemakkelijkt het laag houden van de overwinstbelasting; deze is een m.i. theoretisch juiste heffing, maar in de praktijk moeilijk uitvoerbaar, speciaal ten aanzien van de firma, omdat zij voor een juiste toepassing de vaststelling van een passend (vrij) ondernemersloon voor elke onderneming afzonderlijk zou vereisen. Dit is in de praktijk niet te doen, zodat aan de uitvoering wel vrij ernstige onbillijkheden zullen blijven kleven. Dit argument voor het laag houden van de overwinstbelasting telt niet, zodra men zich losmaakt van de gedachte — die de laatste tijd nogal eens tevoorschijn komt en ook aan den Minister niet vreemd blijkt te zijn —, dat van alle ondernemingen, onverschillig of zij door natuurlijke personen of rechtspersonen worden gedreven, zoveel mogelijk dezelfde belastingen moeten worden geheven. Vandaar reeds een uniforme ondernemingsbelasting, en vandaar nu het voorstel voor een uniforme overwinstbelasting. (Vandaar stamde ook de uniforme vermogensbelasting,

⁴⁾ Waarbij nog komt de vermogensbelasting over het bedrijfskapitaal. In de vergelijking met de druk op de rechtspersonen laat ik ze buiten beschouwing, omdat daartegenover bij de N.V. de vermogensbelasting van den aandeelhouder over zijn aandeelbezit staat.

die de Minister nu — terecht — de deur uitwijst). Maar de belastingheffing van natuurlijke en van rechtspersonen is nu éénmaal in totaal genomen niet gelijk en kan ook niet gelijk zijn, en daarom is het ook geenszins nodig, dat zij in gewichtige onderdelen gelijk zou moeten zijn. Zo is bijv. de overwinstbelasting bij de N.V., waar de bepaling van een redelijk ondernemersloon voor de directie reeds door de aandeelhouders geschiedt, veel gemakkelijker uitvoerbaar dan bij de ondernemingen van natuurlijke personen; ook is voor de progressie, die de overwinstbelasting aan het totaal van de heffingen verschafft, bij de N.V., die overigens slechts door proportionele belastingen wordt getroffen, meer plaats dan bij de natuurlijke personen, wier winsten reeds aan een sterk progressieve inkomstenbelasting zijn onderworpen.

Een verder voordeel van de handhaving van een matige vennootschapsbelasting is, dat zij het gemakkelijker zal maken de ondernemingsbelasting af te schaffen. Van opgedrongen Teutoonse producten gesproken! Zonder aarzelen noem ik een goed geregelde belasting van de winst voor de N.V. superieur aan de bestaande ondernemingsbelasting. Ten aanzien van de natuurlijke personen is boven reeds gezegd, dat de druk van de ondernemingsbelasting naast die van de zeer zware inkomstenbelasting en naast die van de vermogens- en overwinstbelasting overmatig is.

Nu m'n derde chapter. Bij wijze van voorheffing van de inkomstenbelasting zal een belasting naar de winst van de N.V. geheven worden. Voor de van reserves verzadigde, oudere N.V., die ongeveer het bedrag van haar winsten pleegt uit te keren, betekent deze voorheffing geen afzonderlijke last. Zij, d.w.z. haar aandeelhouders, worden van een zware last bevrijd. De Staat biedt hen een prachtig geschenk aan. Is dat nodig ter wille van de ondernemerslus? Een deel wel, maar niet alles. Naast deze oudere, sterke N.V. staat de nieuwe N.V., die nog niet voldoende reserves heeft gevormd, en de onfortuinlijke N.V., die hare reserves door verliezen teniet zag gaan. Voor deze en hare aandeelhouders betekent de voorheffing wel degelijk een werkelijke, afzonderlijke last, want hier bestaat het voornemen reserves te vormen en in stand te houden, zodat een verrekening met de inkomstenbelasting van de aandeelhouders niet zal kunnen plaats vinden.

We zien dus een bevoorrechtiging van de oude, sterke N.V. boven de jonge en zwakke.

Dat lijkt maar zo, werpt men mij tegen, want de oude N.V. heeft haar fiscale plicht al gedaan, die de nieuwe nog moet volbrengen; de oude N.V. heeft immers over de door haar opgebouwde reserves reeds vroeger winst-ovenootschapsbelasting betaald, of de fiscus heeft, indien de reserves uit oudere winsten voorspruiten, daarop nog een claim (herleide overgangsreserve).

Deze tegenwerping houdt echter geen steek, voorzover het gaat om reserves ouder dan 1939, wat wel het grootste gedeelte zal zijn. Want die reserves zijn nog niet belast en dienen in de eerste plaats om toekomstige verliezen op te vangen — in welk geval zij ook nooit belast zullen worden —, terwijl de fiscus ze verder alleen zal treffen, indien zij mochten worden uitgekeerd, wat veelal ad calendae graecas het geval zal zijn.

Hieraan kan tegemoet gekomen worden, of door de jonge N.V. ook eerst zonder belastingheffing een „overgangsreserve” te laten opbouwen, die met toekomstige verliezen verrekend mag worden of pas bij latere uitkering getroffen zal worden, of door de herleide overgangsreserve van de oudere N.V.'s thans te belasten, hetzij ineens, hetzij naar gelang zij nieuwe winsten maken, die de plaats van de oude belastingvrije winsten kunnen innemen.

Maar in elk geval kan de gewroken tegenstelling tussen de jonge en zwakke N.V.'s enerzijds en de sterke oude N.V.'s anderzijds voorkomen worden, wanneer niet een verrekenbare belasting naar de winst wordt ingevoerd, maar de niet-verrekenbare heffing blijft gehandhaafd.

Erkend moet worden, dat de beoogde voorheffing een rem zal aanleggen aan de te verwachten voorkeur voor de N.V. boven de firma, maar het gevaar bestaat, dat zij dit niet zal doen op de meest rechtvaardige manier, en zij zal ook niet voldoende zijn.

Er is een aparte, niet te kleine druk op de N.V. nodig om al te grote toeloop naar deze rechtsvorm te voorkomen. Dit is evident voor ieder, die herhaaldelijk in de praktijk te maken heeft met de vraag: welke rechtsvorm zal ik of zullen wij aan onze onderneming geven? Deze voorkeur vindt zijn oorzaken volstrekt niet alleen in fiscale voordelen — de besparing in inkomstenbelasting bij reservering en de mogelijkheid de uitdelingen te nivelleren, waardoor de werking van de progressie in de inkomstenbelasting wordt verzwakt —, maar eveneens in de niet-fiscale voordelen, die ik hier niet zal opsommen, maar die, zoals de ervaring leert, gewoonlijk zwaar wegen en een extra fiscale last aanvaardbaar doen zijn.

Ik mag eindigen met het, na het vorenstaande overigens overbodige, woord van onzen groten en wijzen revolutionair met de daad op fiscaal gebied (Pierson⁵⁾): „Oude belastingen zijn altijd beter dan nieuwe”. De uitwerking naar verschillende zijden, die de verrekenbare winstbelasting zal hebben, is niet aanstonds geheel te overzien. Die van de belasting naar de winst kennen we. Wij hebben hier dus met een experiment te doen. Maar dit is niet het ogenblik voor een experiment, waartoe wij allerminst gedwongen worden. In een urgentieprogramma past naar mijn gevoelen de vervanging van een niet-verrekenbare door een verrekenbare winstbelasting niet.

W. J. DE LANGEN.

⁵⁾ Derde druk II, blz. 502.

SOCIALE ZEKERHEID

II¹⁾

Een zeer belangrijk punt is dat der uitvoeringsorganen. Het rapport wijdt, zoals vanzelf spreekt, aandacht aan de verbrokkeling der huidige organisatie en de wenselijkheid van unificatie, een vraagstuk, dat trouwens te onzent reeds lang aan de orde is geweest. De aandacht trekken de conclusies, die het rapport geeft ten aanzien van de bestaande uitvoeringsvormen. Voorop wordt gesteld, dat hier vraagstukken van wijder strekking in het geding zijn, nl. de verhouding van Overheid tot bedrijfsleven.

Te bespeuren valt een duidelijke continuïteit in den wensch van zeggenschap van belanghebbenden in de uitvoeringsorganen. De belangrijkste pogingen, om tot unificatie te geraken door het instellen van nieuwe publiekrechtelijke organen: enerzijds Talma's Raden van Arbeid, anderzijds de Bedrijfsraden, zijn mislukt. Aldus bleef men bij een dualistische oplossing. „Het conflict was tot op heden slechts voorloepig beëindigd met een wapenstilstand”, aldus het rapport. Ten aanzien van het vraagstuk: centralisatie of decentralisatie wordt terecht geconcludeerd, dat de oplossing veelal gevonden is in ge-centraliseerde leiding bij gedecentraliseerde uitvoering. De decentralisatie zelf, aldus de vierde conclusie, is bij de openbare organen op territoriale basis geschied, bij de particuliere organen bedrijfstakgewijze.

Hoe lost nu het rapport „het conflict” op? Allereerst wordt de band met de bedrijfsorganisatie doorgesnoeid. „Zoolang de verplichte sociale verzekering zich tot de arbeiders beperkte, was er aanleiding de vraag te stellen, in hoeverre de uitvoering der sociale verzekering in het raam der bedrijfsorganisatie behoorde te geschieden. Wanneer daarentegen de verzekering tot allerlei andere groepen der bevolking wordt uitgebreid, dan zal een meer omvattend administratief orgaan in ieder geval noodzakelijk zijn”.

¹⁾ Het eerste gedeelte van dit artikel werd opgenomen in „E.-S.B.” van 13 Februari 1946.

Radicaal wil de Commissie breken met het dualistische stelsel. In plaats daarvan brengt zij naar voren de gedachte van nieuwe publiekrechtelijke territoriale organen. „Sociale Raden” genoemd, waarin belanghebbenden en Overheid vertegenwoordigd zijn, welke met de uitvoering der geheele sociale verzekering worden belast en daartoe een ruime mate van zelfstandigheid zullen bezitten. Gedacht wordt aan een ambtelijk voorzitter; of daarnaast nog andere vertegenwoordigers der Overheid zijn gedacht, blijkt uit het rapport niet. Verder zullen slechts representatieve organisaties het recht verkrijgen om leden van den Socialen Raad aan te wijzen. Uitdrukkelijk zegt het rapport, dat de Sociale Raden niet zijn gedacht als een zuiver ambtelijk, bureaucratisch instituut, doch als instellingen, waarin Overheid en particulier initiatief tot één organisch geheel zijn samengesmolten. Een vergelijking dringt zich hier op met het voorontwerp van wet op de bedrijfsschappen, hetwelk ook uitgaat van de gedachte, dat Overheid en bedrijfsleven tezamen de organen zullen constitueren. De territoriale structuur vindt in het rapport krachtige verdediging: „De instituten van bedrijfsverenigingen en bedrijfsraden zijn ontsproten aan den wensch naar bedrijfsorganisatie en niet in de eerste plaats gericht op de meest doelmatige organisatie der sociale verzekering”, aldus het rapport. Nu de sociale verzekering tot practisch de geheele bevolking wordt uitgebreid, is voor een veelheid van uitvoeringsorganen geen plaats meer. De voordeelen van territoriale organen, ten aanzien van persoonlijk contact met de verzekerden, zijn evident, vooral bij de ziekteverzekering en de werkloosheidsuitkering. Bovendien verkrijgt men de mogelijkheid van nauwe samenwerking met de organen der arbeidsbemiddeling en der volksgezondheid, die eveneens territoriaal zijn ingedeeld.

Belanghebbenden zullen dus met één orgaan te maken hebben. Voorzover bepaalde groepen van belanghebbenden niet georganiseerd zijn, zullen de overheidsvertegenwoordigers voor hun belangen waken. Aan het beginsel „centralisatie in de leiding, decentralisatie in de uitvoering”, wil de Commissie vasthouden; voor bepaalde takken der verzekering, zooals invaliditeit en ouderdomsverzekering, zal de beslissing omtrent uitkeringen echter moeten blijven bij het centrale orgaan, al spreekt het rapport zich niet definitief hierover uit.

Alle bestaande fondsen zullen tot één fonds vereenigd moeten worden, hetgeen o.a. door het wegvallen van het strikt actuariële principe wordt mogelijk gemaakt. Voorgesteld wordt dit sociale verzekeringsfonds te doen beheeren door een zuiver administratief-technisch lichaam (gewijzigde Rijksverzekeringsbank) onder controle van den Centralen Socialen Raad. Dit laatste lichaam is gedacht als overkoepeling der Sociale Raden en zou op overeenkomstige wijze worden samengesteld als deze laatste. Het stelt de algemeene richtlijnen voor de uitvoering vast en oefent financiële controle uit op de Raden (wat deze laatste functie betreft, gelijkt de Centrale Sociale Raad dus op den vroegeren Verzekeringsraad)²⁾.

Belangrijke beschouwingen wijdt het rapport aan de particuliere risicodragers en de vrijwillige verzekering. Het zal geen verwondering wekken, dat in het stelsel der Commissie voor particuliere risicodragers, zooals wij die aantreffen bij de ongevallenverzekering, geen plaats meer is. Het rapport „acht de zienswijze, dat tussen ambtenarij en particulier initiatief een onoverbrugbare kloof zou gapen, heden ten dage een overwonnen standpunt”. In de Sociale Raden zullen „Overheid en particulier initiatief in vruchtbare wisselwerking als een harmonisch geheel de belangen der gemeenschap behartigen”. Het bekende rapport der vakgroep variaverzekering, uitge-

bracht naar aanleiding van het rapport der Staatscommissie van Bruggen (inschakeling van kleine zelfstandigen) wordt door de Commissie bestreden. De Commissie „acht zelfs geen der aangevoerde argumenten steekhoudend”. Intusschen blijft voor de betreffende maatschappijen de mogelijkheid bestaan tot het afsluiten van aanvullende verzekeringen, een en ander in samenwerking met de Sociale Raden.

Alvorens van de sociale verzekering af te stappen, vermelden wij nog enkele hoofdpunten van het rapport betreffende de onderscheidene takken van verzekering. Bij de ouderdomsverzekering verwerpt de Commissie het zgn. „retirement-pension”, d.w.z. een stelsel, waarbij de verzekerde, door op den pensioengerechtigden leeftijd 'e blijven doorwerken, zijn latere pensioenaanspraken verhoogt. Bij de ongevallenverzekering wordt de vraag besproken, of in een sluitend stelsel van sociale zekerheid een specifieke ongevallenverzekering nog wel zin heeft. Deze vraag wordt bevestigend beantwoord. Overal ter wereld worden slachtoffers van bedrijfsongevallen gunstiger behandeld dan de tegen andere eventualiteiten verzekerden. Intusschen wil de Commissie, in navolging der Engelsche regeeringsvoorstellen, de uitkeringen niet langer doen samenhangen met de mate der arbeidsongeschiktheid, doch met het opgelopen letsel. De tijds-limiet van 6 weken zal dienen te vervallen, evenals die van 6 maanden bij de ziekte-uitkering. De invaliditeitspensioenen zullen belangrijk verhoogd moeten worden, ter meerdere aanpassing bij de ziekte-uitkering. (Het plan-Beveridge kent slechts één „disability benefit” voor ziekte en invaliditeit beide). Bij de werkloosheidsverzekering vinden wij vermeld, dat ten aanzien van de zelfstandigen deze verzekering op moeilijkheden stuit, al is Nieuw Zeeland er toe overgegaan, wat bij het sterke verzorgingskarakter (gecombineerd met „means test”) der daar geldende wetgeving begrijpelijk is. Voor deze groep voetspoor van het Beveridge-plan pleit de Commissie, niet zonder aarzeling, voor een onbeperkt en uitkeringsduur der werkloosheidsverzekering, waarbij zij er intusschen van uitgaat, dat massale werkloosheid zal kunnen worden voorkomen en de Overheid ten aanzien van de plaatsing actief zal optreden.

Wij wezen er in den aanvang reeds op, dat het Rapport van Rhijn zich niet bepaalt tot de sociale zekerheid in engeren zin, doch ook minimumloon en kindertoelagen in zijn gezichtskring betreft. Het laatste onderwerp vormt zelfs de eerste der „pillars of security” van Beveridge en is in diens plan uitvoerig behandeld. Ook het minimumloon is feitelijk inhaerent aan de sociale zekerheid: ook een normale werker moet van een minimum bestaan verzekerd zijn. „Social insurance should be a part of a policy of a national minimum”, aldus Beveridge. Over de uitwerking der minimumloongedachte bevat het rapport betrekkelijk weinig. Slechts vinden wij vermeld, dat het minimumloon zoodanig zal dienen te worden bepaald, dat de werknemer van de op dit loon gebaseerde sociale verzekeringsuitkering nog juist zal kunnen rondkomen. Dit houdt dus in, dat het minimumloon zelf boven het bestaansminimum ligt. Uit het rapport blijkt niet, of de Commissie zich één nationaal minimum denkt, dan wel gedifferentieerd naar gemeenteklassen. Ook over een splitsing naar gelang van mannen, vrouwen en jeugdigen treffen wij niets aan. De passage over het rekening houden met prestaties bij de loonvorming lijkt ons in dit verband weinig ter zake, aangezien dit punt buiten de quaestie van het minimumloon staat. Dit laatste bedoelt toch uitsluitend het afsnijden van oelaatbare loonen, waarbij er van wordt uitgegaan, dat ondernemingen, die het minimumloon niet kunnen betalen, beter kunnen verdwijnen dan ten koste van haar werknemers te blijven bestaan. Overigens zij er op gewezen, dat, naar gelang voor meer bedrijfstakken over-

²⁾ In het licht van den thans geprojecteerden Sociaal-Economischen Raad, zal de Centrale Sociale Raad hier zeker mee dienen te worden gecoördineerd.

heidsloonregelingen (resp. door de Overheid gesanctioneerde regelingen) tot stand komen, de noodzaak van een algemeen minimum zou afnemen, ware het niet, dat juist met het oog op tal van zgn. „randbedrijven” een algemeen minimum noodzakelijk blijft.

Uit hetgeen over de wijze van vaststellen der minimumloonen wordt opgemerkt, blijkt intusschen, dat het rapport denkt aan het vaststellen van normen per bedrijfstak. Deze taak wenscht het n.l. op te dragen aan de bedrijfsraden. Bij de goedkeuring der betreffende verordeningen zou de Overheid zich moeten laten voorlichten door een „Hoogen Raad van Bedrijven”, welke tevens zou moeten zorgdragen, dat de arbeidsvoorwaarden in de verschillende bedrijfstakken met elkaar harmonieeren³⁾. Deze suggestie van een speciaal adviescollege voor loonvraagstukken begrijpen wij niet goed, temeer nu dit geheel samengesteld is gedacht uit vertegenwoordigers van het bedrijfsleven. Daarnaast vinden wij de suggestie van contactcommissarissen tusschen de Overheid en de verschillende bedrijfstakken, welke zoowel op sociaal als op economisch terrein zouden werkzaam zijn. In de thans geprojecteerde bedrijfsorganisatie zal deze taak toekomen aan de voorzitters der bedrijfsschappen, zoodat aan speciale commissarissen geen behoefte meer zal bestaan. In het verleden zijn op economisch gebied in verschillende bedrijfstakken contactcommissarissen met succes opgetreden.

Ten aanzien van de kindertoelagen stelt het rapport enkele wijzigingen in de kinderbijslagwet voor, n.l. losmaken van den band met het verdiende loon (dit is intusschen door het K. B. van 22 September 1945 reeds bereikt, waarbij de kindertoelag op f 0,40 per dag per kind werd gebracht), uitkeering vanaf het tweede kind en eventuele verhooging der bedragen. De premieheffing wil het rapport op werkgevers en werknemers samen laten rusten. Een gedeeltelijke uitkeering in natura (zooals in Engeland bestaat naast de „Family allowances Bill”) wordt afgewezen.

Tenslotte een enkele opmerking over de financiering der voorstellen, waarop hoofdstuk 8 licht laat vallen. De vraag „Can we afford it?” werd in Engeland herhaaldelijk gesteld en ook hier te lande zal menigeen zich afvragen, of de financiering van de voorgaande voorstellen voor ons land mogelijk zal zijn. Het rapport blijft hier betrekkelijk vaag, omdat de Commissie niet over de noodige gegevens kon beschikken. Toch worden enkele hoofdpunten naar voren gebracht, o.a. de overweging, dat het sociale zekerheidsstelsel slechts het naakte bestaan van den verzekerde en zijn gezin bewaart, waaruit de gevolgtrekking wordt gemaakt, dat deze minimumvoorziening recht op prioriteit kan laten gelden bij de financieele uitgaven. Overigens wordt er op gewezen, dat tegenover de nieuwe uitgaven andere lasten zullen wegvallen, zooals bijv. groote bedragen aan werklozensteun. Ook voor belanghebbenden zelf zal in vele gevallen van een verschuiving der uitgaven sprake zijn, zoo bijv. bij de nieuwe onder de verzekering te brengen groepen, die thans vrijwillig verzekerd zijn. De vraag, wat wij ons sociaal kunnen veroorloven, hangt af van de ontwikkeling van het maatschappelijk inkomen. Te dien aanzien is het rapport optimistisch gestemd, al worden hiervoor geen cijfers verstrekt. In ieder geval zullen met de invoering van het sociale zekerheidsstelsel gepaard moeten gaan zeer drastische maatregelen tot het voorkomen en bestrijden der massawerkloosheid. Immers, slaagt men daarin niet, aldus het rapport, dan wordt de geprojecteerde voorziening onbetaalbaar en onuitvoerbaar. In dit verband wordt een financieele politiek bepleit, die rechtstreeksche beïnvloeding van de conjunctuur ten doel heeft. Daarvoor zou de begrooting in 2 deelen dienen

³⁾ Ook de hier voorgestelde organen zullen in het kader der thans nagestreefde bedrijfsorganisatie nader onder het oog dienen te worden gezien.

te worden gesplitst, n.l. een gewone begrooting over de jaarlijks terugkeerende uitgaven en een buitengewone begrooting voor het reguleeren der conjunctuur. Ook de belastingpolitiek krijgt hier een taak om den opgang der conjunctuur te remmen en in tijden van neergang het economisch leven te stimuleeren. Wij wezen er reeds op, dat de uit belastingen te halen staatsbijdrage voor de sociale zekerheid moet worden gezien als correctie in de verdeling van het maatschappelijk inkomen. De belastingen gaan aldus dienen tot het verkrijgen van een meer rechtvaardige sociale orde.

Intusschen erkent ook de Commissie, dat niet alle voorgestelde maatregelen dadelijk zullen kunnen worden ingevoerd. Men zou kunnen beginnen met het vaststellen van minimumloonen. Zoodra het productieproces weer op gang is gebracht zal de sociale verzekering dienen te worden uitgebouwd. In dit verband valt er op te wijzen, dat ook volgens het Beveridge-plan de staatsbijdrage geleidelijk zou worden opgevoerd.

Het rapport der Commissie van Rhijn is de grondslag voor de op dit gebied te nemen maatregelen, welke op het oogenblik in studie zijn. In de troonrede van 20 November 1945 wordt gezegd: „Op den grondslag van een reeds in Londen tot stand gekomen rapport wordt een herziening der sociale verzekering uitgewerkt, die deze van arbeidersverzekering zal doen uitgroeien tot een algemeene volksverzekering, in de eerste plaats teneinde te komen tot een betere verzorging voor den ouden dag”. Met belangstelling wachten wij af, tot welke concrete voorstellen op het terrein der sociale zekerheid dit zal leiden. In hoeverre hierbij ook aan de „economische zekerheid”, waarover wij in den aanvang spraken, aandacht zal worden gewijd, zal dienen te worden afgewacht.

Naschrift: Na het samenstellen van dit artikel verschenen, als afzonderlijke uitgave, de bijlagen, behoorende bij deel I en deel II van het rapport. Men vindt hierin een schat van gegevens betreffende de geldende voorzieningen in Nederland, Engeland, de Vereenigde Staten, Canada, Nieuw-Zeeland en Australië, alsmede de bestaande plannen in enkele dezer landen.

Tenslotte zij vermeld, de kort geleden bij het Engelsche Lagerhuis ingediende „National Insurance Bill”, die in verschillende opzichten verder gaat dan het plan, vervat in het, najaar 1944 aan het Lagerhuis gezonden, „White Paper”. Er zal later nog gelegenheid zijn, op het nieuwe wetsontwerp terug te komen, waarvan de bespreking thans te veel plaatsruimte zou vergen.

Mr. Ir. A. W. QUINT.

HET VOORONTWERP OP DE BEDRIJFSCHAPPEN.

Het zwaartepunt in de door Minister Vos ontworpen organisatie ligt bij het bestuur van het bedrijfsschap. De grote meerderheid der bestuursleden wordt aangewezen door organisaties van ondernemers en arbeiders¹⁾ in de betrokken bedrijfstakken; de benoeming van ten hoogste een derde van het aantal bestuursleden, die echter slechts adviserende stem zullen hebben, kan worden voorbehouden aan door de Kroon aan te wijzen lichamen en aan de Kroon zelf. Voorzitter van het bestuur is een commissaris, die door de Kroon wordt benoemd.

Men herkent in deze constructie onmiddellijk een poging om evenwicht te bevorderen tussen groepsbelang en algemeen belang. Vertrouwensmannen van bedrijfs-genoten, toegerust met vakdeskundigheid, gedrongen tot snel handelen, hebben hier samen te werken met ver-

¹⁾ Het ontwerp van wet spreekt van „werknemers en ondernemers”, de Memorie van Toelichting van „ondernemers en werknemers”. Uiting van neutraliteit of voorkeursvolgorde van twee verschillende ontwerpers?

trouwensmannen van vele bedrijfstakken overkoepelende lichamen (zoals een Nijverheidsraad, een Middenstandsraad, of ruimer gezien een Sociaal-Economische Raad) en met een vertegenwoordiger van de centrale Overheid, die voor het algemene welzijn hebben te waken en de doeleinden der algemene regeringspolitiek tegen mogelijke groepsbelangen moeten beschermen.

Aan individuele belangen is geen aandacht geschonken. De bestuursleden worden benoemd door die organisaties van bedrijfsgenoten, welke door de Kroon daartoe zijn aangewezen. In zijn inleidende brief deelt de Minister mede, dat in iedere branche slechts één representatieve vertegenwoordiging — hetzij een enkele vereniging, hetzij een federatie van verenigingen — van ondernemers en één van werknemers kan worden erkend. De stem van de dissidenten gaat dus verloren, dringt niet door tot het bestuur van het bedrijf, althans niet langs de weg der vertegenwoordiging. In de discussies wordt die stem niet vernomen, althans niet met het gewicht der vakdeskundigheid.

Men denke niet, dat een stelsel van evenredige vertegenwoordiging hier zou kunnen baten. Het bedrijf omvat een aantal verwante bedrijfstakken, die nog niet eens allemaal door een bestuurslid kunnen worden vertegenwoordigd, zodat elke branche ten hoogste één lid van het bestuur zal kunnen aanwijzen. In deze situatie mag men niet verwachten, dat enige branche iemand tot bedrijfschapsbestuurder zal aanwijzen, die op het punt van de bedrijfsbelangen iets anders wil dan de meerderheid der bedrijfsgenoten. De afwijkende wensen kunnen dus slechts tot uiting komen door binnenkamerse voorlichting.

Die voorlichting zal wel noodzakelijk zijn, want het bestuur van het bedrijf heeft grote macht over de bedrijfsgenoten. Het kan besluiten nemen — in art. 23 wordt zelfs gesproken van „verordeningen” en „overige besluiten” — met betrekking tot:

- de voortbrenging en verdeling van goederen;
- de prijzen van goederen en diensten;
- de mededinging;
- de in-, aan-, uit- en doorvoer;
- de vestiging, uitbreiding en stillegging van bedrijven;
- de mechanisatie en rationalisatie van bedrijven;
- de normalisatie van voortbrengselen en bedrijfsmiddelen;
- de financiering en winstuitkering van ondernemingen;
- de administratie van ondernemingen;
- de lonen en andere arbeidsvoorwaarden;
- de vakopleiding, omscholing en herscholing en de vaststelling van de getalsverhouding van werknemers in ondernemingen en bedrijven;
- de verruiming van de werkgelegenheid en de bestrijding van werkloosheid;
- de voorziening in de gevolgen van werkloosheid;
- vaste organen van overleg tussen werkgevers en werknemers in een onderneming;
- fondsen en andere instellingen in het belang der werknemers.

Zelfs kan het bestuur een bedrijf verplichten tot inlevering van enig product of bedrijfsbestanddeel.

Tegenover die grote macht vormt de commissaris een tegenwicht. Hij kan de uitvoering van een bestuursbesluit dertig dagen opschorten door het, mits binnen drie dagen nadat het besluit is genomen, aan den Minister ter schorsing of vernietiging voor te dragen. En de Minister kan een besluit, al dan niet op voorstel van den commissaris, schorsen of vernietigen, wegens strijd met de wet of met het algemeen belang. Bepaalde besluiten behoeven zelfs de — uitdrukkelijke of stilzwijgende — goedkeuring van den Minister. Door deze tegenwichten wordt het algemeen belang beschermd, indien het bestuur een daarmee strijdig groepsbelang boven het algemene zou laten overwegen.

De Minister is daarvoor niet al te zeer bevreesd. In de

Memorie van Toelichting geeft hij als zijn mening te kennen, „dat van vele vooraanstaande ondernemers en arbeiders, waar deze geroepen zouden worden tot een publiekrechtelijke functie, wel kan worden verwacht, dat zij, in gevallen, waarin bedrijfsbelang en algemeen belang met elkaar in strijd zijn, het algemeen belang in zeer vele gevallen zullen laten prevaleeren”. Konden wij dit optimisme van dezen bewindsman delen, dan zou het vraagstuk veel van zijn moeilijke en netelige kanten verliezen. Maar onze ervaring is anders. Zeker, wij kennen ook die hoogstaande en maatschappelijk vooraanstaande personen, die eigen- en groepsbelang bij het algemeen belang vermogen achter te stellen. Maar brengt de groep dezulken naar voren ter vertegenwoordiging van haar groepsbelangen? Midas hoort nu eenmaal liever Pan dan Apollo.

Dr. J. F. de Jongh, wiens recent proefschrift „De organen der sociaal-economische ordening” denkbeelden en voorstellen bevat, die grote overeenkomst vertonen met de hoofdlijnen van het voorontwerp, maakt ten deze enkele frappante opmerkingen. Zo schrijft hij over de leiders der groepen: „willen zij het contact met de groep niet verliezen, dan moeten zij, althans tot op zekere hoogte, de groepsbelangen soms laten domineren”. En verderop: „bij het optreden van de vertegenwoordigers der groepen, zowel in het openbaar als in de adviesorganen der Overheid, bleek maar al te vaak, dat ook deze vertegenwoordigers zich niet of onvoldoende van het groepsgevoel konden of wilden distantiëren”. (Beide citaten blz. 80 van het proefschrift).

Zeker, ook Dr. de Jongh toegt enig optimisme: hij neemt een evolutie ten goede waar. Naast de mogelijkheid, dat leiders, die hun groep in maatschappelijke houding vooruit zijn, die groep medetrekken en opvoeden tot groter sociaal besef²⁾, constateert hij een „veredeling” van het eigenbelang „in dien zin, dat steeds meer het verderliggende eigenbelang, het „welbegrepen” eigenbelang, tot drijfveer wordt. Dit nu pleegt in de meeste gevallen een veel geringere divergentie van het algemeen belang te vertonen dan het eigenbelang op korten termijn”. (Blz. 81). Wij onderschrijven deze uiting gaarne, maar merken op, dat dit welbegrepen eigenbelang meestal het beste wordt onderkend in de best geleide bedrijven, die geenszins representatief zijn voor de groep. Integendeel: in ons tweede artikel („E.-S.B.” van 20 Febr. 1946, blz. 124) hebben wij uiteengezet, hoe juist het best geleide bedrijf, tegen het groepsbelang in, zijn welbegrepen eigenbelang kan behartigen, dat in zulk een geval met het algemeen belang parallel kan gaan. Is het nodig, voorbeelden te geven van het te hoop lopen van de groep tegen den vernieuwend concurrent, wiens moderne impuls later door de gemeenschap (op enkele verouderde, verschrompelde bedrijfsgenoten na) werd geprezen?

Die vernieuwing is zó gewichtig, van zulk een vitaal belang, dat belemmerende maatregelen daartegen funest zouden zijn. Zijn het tegenwicht van den commissaris tegen een kortzichtig groepsbestuur en het vernietigingsrecht van den Minister tegen een tyrannieke verordening voldoende tegenwicht?

De commissaris is het belangeloze, maar tevens ondeskundige element in het bestuur van het bedrijf. Als ondeskundige op vakgebied is hij wat dat betreft de mindere van de bedrijfsgenoten, die deel uitmaken van het bestuur. Tenzij hij een man is van grote bekwaamheid en diep inzicht zal hij onder de invloed geraken van de bestuurders. Zijn dagelijkse werkzaamheden liggen bij het bedrijf; hij heeft derhalve niet perse een brede gezichtseinder buiten de sector van het economisch leven, dat door het bedrijf wordt bestreken. Evenals

²⁾ De Jongh geeft implicite toe, dat dat nog maar een mogelijkheid is. De oorlogsomstandigheden waren z. i. ongunstig. Wel heeft men objectieve figuren zien optreden, figuren van formaat, maar zijn die er niet altijd geweest? Zal men die in de eerste plaats uitkiezen ter vertegenwoordiging van de groep? Zullen dat niet de leden worden, aangewezen door de algemene lichamen?

de bedrijfsgenoten zal hij het algemeen belang zien uit de gezichtshoek van de bedrijfstakken, waaraan hij is verbonden.

De Minister en zijn ambtenaren, van wie wel een brede blik mag worden verwacht, daar zij het gehele economisch leven als een geheel van samenhangende sectoren hebben te zien, zullen niet in staat zijn, alle verordeningen en besluiten, die de verschillende bedrijfstakken uitvaardigen, nauwkeurig en grondig te onderzoeken op strijd met wet of algemeen belang. Appelanten zullen vaak niet tijdig gered zijn om den Minister op bedenkelijke verordeningen of besluiten attent te maken: zij nemen van die verordeningen eerst kennis, nadat zij zijn uitgevaardigd en dan kosten studie en overleg met collega's en raadslieden vrij veel tijd. Het zal moeilijk zijn, bij verrassing uitgevaardigde besluiten te toetsen en er is dus veel kans op, dat ook dit tegenwicht weinig effectief blijkt.

Ware het niet beter, de zaak om te keren en de verordeningen te laten uitvaardigen door den Minister, waarbij het bestuur van de bedrijfstak het ontwerp zou kunnen maken, zijn deskundigheid en voortvarendheid effectief daarbij gebruikend, terwijl de Minister verplicht was het ontwerp te (doen) toetsen aan het algemeen belang? Dit zou ook het voordeel medebrengen, dat er alleen verordeningen zouden tot stand komen, indien het algemeen belang dat eiste, wat iets anders is dan dat het algemeen belang er niet kennelijk door wordt geschaad. Indien het positief dienen van het algemeen belang het criterium was en bovendien de ontwerpen, alvorens tot verordening te worden verheven, aan openbare critiek werden onderworpen, zou men beter tegenwicht vinden tegen het gevaar, hetwelk van de zijde van het groepsbelang dreigt. De bedrijfstakken zouden dan tot taak hebben de voorbereiding van de verordeningen en de uitvoering ervan, voorzover de Minister die aan hen zou opdragen.

Tegenover deze gedachte zullen velen stellen, dat de jarenlange practijk van de Nederlandse bestuursregeling heeft uitgewezen, dat een stelsel met verordenende bevoegdheden van sectororganen onder toezicht van een met vernietigingsrecht toegerust centraal orgaan perfect kan functioneren. In tal van publicaties over dit onderwerp, ook in het vermelde proefschrift van de Jongh, wordt de opzet van het gemeentebestuur als voorbeeld gesteld. Inderdaad, de overeenkomst is frappant. Een bestuur, bestaande uit leden, die door de betrokken groep worden aangewezen, vertoont overeenkomst met de gemeenteraad, met dit verschil, dat de gemeenteraad alles in het openbaar behandelt. De door de Kroon benoemde commissaris, die het bestuur presideert, besluiten ter schorsing of vernietiging aan den Minister kan voordragen, met de uitvoering der besluiten is belast, daarbij met grote macht is toegerust, en die het bedrijf naar buiten vertegenwoordigt, lijkt in vele opzichten op den burgemeester. Het dagelijks bestuur van ten hoogste vijf leden, bestaande uit den commissaris en enige door het bestuur uit zijn midden aangewezen personen, doet denken aan het college van B. en W. Het schorsings- en vernietigingsrecht van den Minister en de eis van ministeriële goedkeuring voor besluiten, waarbij heffingen worden opgelegd, tonen eveneens grote gelijkenis met het gemeenterecht. Waar dit voor de gemeenten jarenlang zo bevredigend heeft gewerkt, schijnt het voor de hand te liggen, op het gebied van bedrijfsleven dezelfde organisatie te scheppen.

Er is echter een zéér groot verschil tussen gemeenten en bedrijfstakken. Wat de gemeentebesturen besluiten heeft slechts gelding en ook slechts invloed binnen de gemeente. Een verordening, door Middelburg uitgevaardigd, heeft geen werking in Groningen of Maastricht, ook niet indirect. De gemeentebesturen zijn baas in eigen huis, maar ook niet daarbuiten. Dat is met bedrijfstakken anders. Als het bedrijf voor metalen de voortbrenging, de invoer en/of de prijzen van machines

en onderdelen daarvan zodanig regelt, dat het gehele verdere bedrijfsleven daardoor wordt belast, dan grijpen de verordeningen van die ene bedrijfstak diep in in de toestanden in andere sectoren van het economisch leven. Als een bedrijf, waaronder de productie van bepaalde noodzakelijke levensbehoeften ressorteert, de rationalisatie van de voortbrenging daarvan tegenhoudt en daardoor de daling van de kosten van het levensonderhoud belemmert, dan ondervindt het gehele maatschappelijk leven, daaronder begrepen alle andere bedrijfstakken, de invloed daarvan. Er zijn haast geen belangrijke regelingen denkbaar, welke werking zich bepaalt tot de enkele sector, waarvoor het bedrijf is ingesteld; daarvoor is de economische interdependentie te groot. Dáá om kan de autonomie, die in het gemeentelijk bestuursstelsel zo lange tijd gunstig heeft gewerkt, niet op het gebied der bedrijfstakken worden overgeplant. Dáá om dienen verordeningen niet te worden uitgevaardigd dan nadat zij aan het algemeen belang zijn getoetst.

Moet alles dan weer over den Minister lopen, moet dat weer worden een ordening van bovenaf met alle daaraan verbonden „ambtenarij, ondeskundigheid en trage gang van zaken”? Wij zeiden reeds, dat de organisaties der bedrijfsgenoten kunnen voorbereiden en uitvoeren. Tot die uitvoering kan worden gerekend het maken van regelingen op ondergeschikte punten, waarvan de regeling aan die organisaties is opgedragen. Voorts kunnen die organisaties vruchtbaar werkzaam zijn tot het tot stand brengen van vrijwillige samenwerking. Dan kan iedere groep zich organiseren zoals zij zelf wil, behoeft er geen bindend schema daartoe te worden gevolgd. Maar het uitvaardigen van bindende verordeningen raakt steeds het algemeen belang en moet dus centraal geschieden, na openbare behandeling, althans publicatie van het ontwerp met gelegenheid voor belanghebbenden om hun mening daarover kenbaar te maken. De Minister kan die behandeling overlaten aan een adviescommissie, teneinde de „willekeur van de ambtenarij” uit te sluiten. De toetsing van de voorstellen aan het positieve algemeen belang en de afwijzing van pietlutige, bemoeiallige en te ver gaande ontwerpen, zullen na een eerste overvloed de lust tot het maken van drukkende reglementeringen wel doen bekoelen en de werkelijk ernstige voorstellen doen overblijven. De wal keert ten slotte het schip.

Alleen op deze wijze kan zowel dienen van enkel en alleen het algemeen belang, alsook matiging in het verordenen worden verkregen. Overmaat van bindende bepalingen leidt te licht tot het gemeengoed worden van de overtuiging, dat overtreding geen zonde is, en wat blijft er dan van de moraal en van de orde over? Voor die overmaat behoeft géén vrees te bestaan, als alle verordeningen tevoren positief aan het algemeen belang moeten worden getoetst, wel als zij verbindend worden, zo het algemeen belang er niet door wordt geschaad of de Minister niet binnen een maand ervan is overtuigd (art. 55), dat het algemeen belang erdoor wordt bedreigd. In allerlei gevallen, in ons vorige artikel³⁾ onder 2b en 3 vermeld, zijn in het laatste geval besluiten te verwachten, die het algemeen belang oppervlakkig gezien niet schaden, maar die het algemeen belang evenmin vereist. De veelheid van zulke besluiten leidt zo licht tot dwingelandij, en tot overtreding als verzet daartegen of zelfs als sport.

Tot dwingelandij leidt ook een te grote macht, vooral als degene, die daarmee is toegerust, niet capabel is om hem goed te hanteren. De bedrijfstakken krijgen volgens dit voorontwerp zeer grote macht. Men zie slechts hierboven het lijstje van aangelegenheden, waarover zij besluiten kunnen nemen. Daaronder zijn er, die tot dusverre tot de competenties van de centrale regering behoorden, zoals de in- en uitvoer, de vestiging, de werk-

³⁾ Zie „E.-S.B.” van 20 Februari 1946, blz. 125.

verruiming en de voorziening in de gevolgen der werkloosheid. Daaronder zijn er ook, waarvan velen het gemeenschappelijk belang niet gemakkelijk beseffen, zoals financiering en winstuitkering. Daaronder zijn er zelfs, waarvan men zich afvraagt, of er enig groepsbelang bij is betrokken, zoals de aanvoer en de doorvoer.

En het is 'zéér de vraag, of voor zulk een macht, die, gelijk wij zagen, ingrijpt in de verhoudingen in andere bedrijfstakken, de bedrijschappen wel voldoende met inzicht en belangeloosheid zijn toegerust. Eenzijdigheid, zowel van blik als van belang, is daar zeker niet uitgesloten. Belemmering van de vernieuwing evenmin. Zelfs de deskundigheid is nog onzeker, gezien het grote aantal bedrijfstakken, door één bedrijschap omvat.

Voorzover er verordeningen nodig zijn dienen zij van de Regering te komen. Laat men het uitvaardigen ervan over aan deze kunstmatig geconstitueerde bedrijschappen, die de nadelen hebben van organisaties van bedrijsgenoten zonder de voordelen, dan is het gevaar groot, dat verordeningen zich tot ordenen gaat verhouden als verspreken tot spreken, verdwalen tot dwalen, vergaan tot gaan.

P.

AANTEKENINGEN.

EEN ENGELSCH STEEM OVER NEDERLAND.

Het bekende Engelsche weekblad „The Economist” publiceert in zijn nummer van 16 Februari jl., onder den titel „Rebuilding Holland”, een overzicht van den wederopbouw, zowel in economisch als in politiek opzicht, van ons land. De schrijver van dit artikel beperkt zich niet tot generalisaties, doch blijkt merkwaardig goed ingelicht te zijn over de ontwikkeling van ons land sinds de bevrijding en over de huidige situatie. Nederland heeft, zoo wordt gezegd, sinds het dieptepunt in Mei 1945, een buitengewone verandering ondergaan, en het is werkelijk opvallend, hoe snel de Nederlanders tot een meer normaal en ordelijk bestaan zijn teruggekeerd. De voedselpositie is buitengewoon verbeterd, t.a.v. vis — in het voorjaar t.a.v. groenten — is er reeds weer sprake van een surplus. Het transportsysteem wordt met den dag beter. Textiel en schoenen komen weer in ruimere mate beschikbaar (schrijver weet precies te vertellen, hoeveel paar schoenen wij in de Vereenigde Staten hebben gekocht en hoeveel wij er zelf denken te produceeren), de industriele productie toont een voortdurend stijgende lijn en het droogleggen der geïnundeerde gebieden is reeds bijna voltooid. Ook de financieele situatie is aanzienlijk verbeterd als gevolg van de geldsaneering.

In verband met deze gunstige ontwikkeling begint de zorg voor de primaire levensbehoeften op den achtergrond te geraken en trekken problemen van wijdere strekking de aandacht der Nederlanders: de Indonesische kwestie, problemen van binnenlandsche politiek en van de wereldpolitiek als geheel. Over de moeilijkheden op Java en het standpunt der Nederlanders ten opzichte hiervan, is „The Economist” zeer goed ingelicht. Ook de politieke situatie in het binnenland wordt helder uiteengezet, waarbij gezezen wordt op het streven naargrotere politieke eenheid, dat in de Partij van den Arbeid (Labour Party!) tot uitdrukking komt.

De weg naar volledig herstel is echter niet zonder hindernissen. Het centrale probleem is de kolenvoorziening. Met veel moeite werd in November 1945 een productie van 24.000 ton per dag bereikt — de vooroorlogische productie bedroeg ongeveer 40.000 ton per dag — en sindsdien is weer een daling ingetreden. De Nederlandsche autoriteiten spreken derhalve „as seriously as Mr. Shinwell” over de bedreiging van den wederopbouw door daling van de kolenproductie.

Een tweede moeilijkheid van direct belang is de financiering van den internationaal handel, nu het Nederland-

sche productie-apparaat nog niet op volle toeren draait en dringend importen noodig heeft. Weliswaar zijn verschillende leeningen in het buitenland verkregen, maar deze dekken de behoeften van den wederopbouw slechts gedeeltelijk, en bovendien roepen ze een „long-term problem of repayment” in het leven.

Het zijn de problemen op langen termijn, die Nederland de meeste zorgen baren. De rijkdom van het land berustte vóór den oorlog op twee pijlers: Nederlandsch-Indië en den handel met Duitschland; beide zijn wankel geworden. Wat Indië betreft: verre van winsten uit de overzeesche gebiedsdeelen aan te trekken zal Nederland zich integendeel opofferingen moeten getroosten voor den wederopbouw in deze gebieden. En Duitschland? De Nederlanders spreken reeds over een fundamentele verandering in hun economische structuur: industrialisatie, met overneming van de vroegere Deutsche afzetmarkten. Weliswaar beseffen zij zeer goed, dat andere landen — Zweden, Zwitserland, Tsjecho-Slowakije, de Vereenigde Staten en Engeland — „a much better start in the race” hebben, maar hun energie wordt hierdoor niet verzwakt. De waarheid is, dat niets het verlies van de grootste afzetmarkt van Continentaal Europa kan compenseeren, en dat de Nederlanders dit vermoedelijk spoediger zullen voelen dan eenig ander land. Nederland in 1939 was rijker, maar daarom nog niet gelukkiger; Nederland in 1946, zoo besluit „The Economist” zijn waardeerende beschouwingen, heeft nog een moeilijken weg voor zich, „but the nation is marching strongly and in step”.

DE TOEKOMST VAN DUISCHLANDS FINANCIËN.

Eenige bijzonderheden over Duitschlands financiën ontleenen wij aan „The Banker” van Januari 1946¹⁾.

Wat het bankwezen betreft, is er een groot verschil ontstaan tusschen de Russische en de westelijke zônes. De Russen hadden reeds vóór de overeenkomst van Potsdam alle bestaande banken — en verzekeringmaatschappijen — gesloten. Ze vervingen deze door nieuwe banken, waarover niet veel bekend is; ze schijnen voornamelijk op locale basis besparingen op te nemen, terwijl geen leeningen van beteekenis aan het bedrijfsleven worden verstrekt. In de westelijke zônes daarentegen zijn de oude banken gehandhaafd, terwijl de Engelschen voor hun zône in Hamburg een soort centrale bank hebben opgericht.

Dit onderscheid hangt samen met een ander probleem, waarover evenmin eenstemmigheid bestaat. Wat moet er met de Deutsche staatsschuld gebeuren? De Russen zijn de opvatting toegedaan, dat met den val van het Rijk ook de staatsschuld vervallen is, terwijl in de westelijke zônes deze schuld niet als vervallen, doch slechts als opgeschort wordt beschouwd. Over de verdere afwikkeling bestaat voorts ook tusschen de westelijke mogendheden geen overeenstemming. In het algemeen zijn er betreffende dit probleem drie opvattingen te onderscheiden:

1. Handhaving van de staatsschuld, op grond van de overweging, dat vervallenverklaring ervan, via een ongunstige uitwerking op het bankwezen voor het land als geheel, verdere chaos zou veroorzaken; wanneer een zekere prijsstijging werd toegelaten, zou, al dan niet met behulp van renteverlaging, op den duur althans gedeeltelijk aan den dienst der staatsleeningen kunnen worden voldaan.

2. Vervallenverklaring van de staatsschuld, op grond van de overweging, dat het Rijk als volledig bankroet kan worden beschouwd, terwijl in de toekomst groote uitgaven voor wederopbouw, bezettingskosten e.d. noodig zullen zijn.

3. Handhaving van een gedeelte der staatsschuld als financieele „veiligheidsklep” voor de toekomst, m.a.w. Duitschlands financieele positie mag in de toekomst niet sterker zijn dan die van de andere West-Europeesche landen.

¹⁾ L. G. Newton: „The future of Germany's Finances” in „The Banker” van Januari 1946.

Eén van de onderwerpen, waarover tusschen de vier bezettende mogendheden wel overeenstemming bestaat, vormen de belastingen. Reeds zijn de belastingen eenmaal verhoogd en een verdere aanzienlijke verhoging staat binnenkort te wachten. Hiermede wordt tweërlei doel beoogd: reductie van de verschillende lokale budget-deficits — budgetten voor een zône als geheel bestaan tot nu toe nog niet — en eliminatie van althans een deel van het enorme koopkrachtsurplus.

Dit koopkrachtsurplus vormt een verder groot financieel probleem. Symptoom hiervan is de Berlijnsche zwarte markt, die ondanks vele razzia's hardnekkig blijft voortbestaan. Berlijn is echter, wat dit betreft, niet representatief: elders beteekent de zwarte markt weinig, in de eerste plaats, omdat de Duitscher nog steeds erg gedwee schijnt te zijn en zich meestal wel houdt aan de bepalingen van den bezetter; in de tweede plaats schijnt het gebrekkige personenvervoer bezoek aan boeren en markten op eenigszins omvangrijke schaal te verhinderen.

Men heeft nog geen beslissing genomen inzake de vraag, wat er met de overvloedige geldcirculatie moet gebeuren; in elk geval dient, alvorens stappen kunnen worden gedaan, volledige overeenstemming tusschen de vier bezetters te worden bereikt.

Bij al deze problemen staat echter één ding wel vast: de „Big-Six“-banken zullen niet in hun oude glorie herrijzen. Het tegengaan van een excessieve concentratie van economische macht, zooals het Deutsche bankwezen dat te zien heeft gegeven, maakt een essentieel onderdeel uit van de economische ontwapening van Duitschland.

Mededeelingen van de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Zuid-Holland te Rotterdam.

Te Rotterdam aangekomen zeevaartuigen gedurende de 5e week, van 27 Januari t/m 2 Februari 1946, onderscheiden naar de landen van herkomst.

Landen	Aantal	
	Zeevaartuigen	Ne. to m ³ 2,83 m ³ = 1 reg. t.
Europa		
België	3'	6877
Duitschland	3	3998
Frankrijk	4	13285
Groot Brittannië en Ierland	31	70401
Nederland	1	1545
Nederland (met vrijstelling van inklinging)	3	2455
Noorwegen	4	15549
Portugal	1	721
Zweden	1	6564
Azië		
Britsche gebieden	1	1820
Afrika		
Britsche gebieden	1	1025
Fransche gebieden	1	2632
Amerika		
Canada	1	12403
Chili	1	12443
Cuba	1	6005
Nederlandsche gebieden	2	22730
Peru	1	9614
Vereenigde Staten	10	128143
Australië		
Britsche gebieden	1	17844
Totaal	71	336054

GELD- EN KAPITAALMARKT.

De situatie op de geldmarkt kenmerkte zich deze week door een zeer geringen omvang van zaken bij prijzen, welke practisch gelijk waren aan de in het voorgaande overzicht vermelde koersen. Driemaands papier werd verhandeld tegen $1\frac{3}{16}$ pCt. viermaands promessen tegen $1\frac{1}{2}$ pCt. en halfjaarspapier tegen $1\frac{5}{16}$ pCt. De langere termijnen gaven iets hoogere noteringen te zien; zoo werd voor October en November papier $1\frac{7}{16}$ pCt. geboden.

Sedert de scherpe daling in de discountkoersen van midden Januari 1941 zijn de prijzen voor het kortlopende papier wel eenigszins gestegen. Driemaands promessen kwamen van $\frac{7}{8}$ pCt. op $1\frac{3}{16}$ pCt., maar het langer loopende papier werd steeds tegen practisch gelijkblijvende discount's verhandeld. Het verschil in prijsverloop wordt voornamelijk veroorzaakt door de mogelijkheid, om de inschrijvingen op de 3 pCt. Grootboekschuld 1946 met schatkistpapier te betalen, dat tegen Agentsprijzen wordt overgenomen. Het ingeschreven bedrag is van dien omvang, dat gemakkelijk met het aan kortlopend papier uitstaande bedrag kan worden betaald.

Op de Amsterdamsche effectenbeurs krimpt de handel geleidelijk verder in. Het aanbod van spaarcertificaten is sterk algenomen, zoodat dit ongetwijfeld aantrekkelijke beleggingspapier vrij snel is geklasseerd.

De staatsleeningen vertoonden per saldo een kleine koersstijging t.o.v. de noteringen aan het einde van de voorafgaande week. De stijging beperkte zich tot $\frac{3}{8}$ à $\frac{1}{4}$ pCt. De $3\frac{1}{2}$ pCt. leeningen kwamen dan ook op $102\frac{5}{16}$ pCt. en de 3 pCt. 1936 op $102\frac{9}{16}$, althans wat de groote coupures betreft. In gemeenteleeningen ging bijzonder weinig om; een groot aantal fondsen bracht het niet tot een notering. De pandbriefkoersen ondergingen wel eenigermate den invloed van de in gang zijnde conversiebeweging, maar op de overige categorieën van obligatieleeningen was van dien invloed nog niets te bespeuren, eerder was het tegendeel het geval. In hoeverre de markt hier juist oordeelt, met name t.a.v. staatsfondsen, is aan gerechten twijfel onderhevig.

STATISTIEKEN.

DE NEDERLANDSCHE BANK. (Voornaamste posten in duizenden guldens)

Data	Munt, muntmateriaal en deviezen ¹⁾	Binnenl. wissels open marktpapier, beleeningen, voorschotten a/h Rijk en diverse rekeningen ¹⁾	Totaal activa	Totaal opeisb. schulden
18 Febr. '46	5.377.386	203.771	5.654.300	4.975.382
11 „ '46	5.383.257	231.423	5.687.720	5.009.423
4 „ '46	5.390.718	233.755	5.697.513	5.025.108
28 Jan. '46	5.286.506	218.455	5.578.003	4.985.638
21 „ '46	5.258.117	221.197	5.552.356	4.987.096
14 „ '46	5.255.404	228.714	5.557.164	4.987.684
7 „ '46	5.253.251	210.958	5.537.255	5.066.246
31 Dec. '45	5.252.839	212.949	5.538.844	5.166.066
6 Mei '40	1.173.319	248.256	1.474.306	1.424.016

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in R/C	Bankassig-natiën en diverse rekeningen	Saldo Rijk R/C (D/C)	Schatkist-papier rechtstr. ondergebracht.
18 Febr. '46	2.194.786 ²⁾	2.780.463	346.716	C1.800.828	—
11 „ '46	2.148.409 ³⁾	2.860.962	346.018	C1.914.895	—
4 „ '46	2.119.729	2.905.251	340.202	C1.940.242	—
28 Jan. '46	2.025.037	2.960.293	260.350	C2.116.483	—
21 „ '46	1.945.521	3.041.407	233.104	C2.169.716	—
14 „ '46	1.854.851	3.132.690	237.375	C2.263.868	—
7 „ '46	1.763.990	3.202.122	238.870	C2.343.283	—
31 Dec. '45	1.712.915	3.343.151	150.464	C2.492.978	—
6 Mei '40	1.158.613	255.174	10.230	C 22.962	—

¹⁾ De posten „Correspondenten in het buitenland” en „Buitenlandsche betaalmiddelen (excl. pasmunt)”, voorheen begrepen in de „Diverse rekeningen”, zijn van 5 Juli 1943 af opgenomen onder de buitenlandsche portefeuille, in onzen staat samengevat als „deviezen”.

²⁾ waarvan nieuwe uitgifte f 1.846.121.

³⁾ „ „ „ f 1.890.118.

VERKEER EN VERVOER IN NEDERLAND.

Omschrijving	Eenheid	Aug. 1945	Sept. 1945	Oct. 1945	Nov. 1945	Dec. 1945
Indexcijfer zeevaart (inhoud)	maand-gem. 1938 = 100					
Binnengekomen geladen zeeschepen		11	14	14	15	16
Totaal	aantal	215	288	262	343	377
B.R.T. inhoud	1.000 t.	530	584	584	662	607
Idem te Rotterdam	aantal	138	188	164	203	225
B.R.T. inhoud	1.000 t.	465	431	396	417	456
Idem te Amsterdam	aantal	39	67	65	74	77
B.R.T. inhoud	1.000 t.	50	135	129	140	111
Indexcijfer intern. binnenvaart (laadverm.)	maand-gem. 1938 = 100					
Binnengekomen gel. schepen op riv. en kanalen	aantal	2	9	15	22	24
Laadvermogen	1.000 t.	148	412	933	1288	1288
Indexcijfer vervoer wilde binnenvaart (gecorrigeerde cijfers)	maand-gem. 1938 = 100					
Vervoer wilde binnenvaart	1.000 t.	1.069	1.213	1.514	1.342	1.04
waarvan uit: Zuid-Limburg	1.000 t.	291	302	425	349	952
Rotterdam	1.000 t.	272	340	291	232	274
Amsterdam	1.000 t.	92	111	119	123	207
Wilde binnenvaartprestatie	1 mill. T.K.M.	147	166	212	180	78
Eigen vervoer te water	1.000 t.	76	119	188	215	132
waarvan uit: Rotterdam	1.000 t.	2,0	5,6	17	21	
Amsterdam	1.000 t.	3,3	8,3	13	15	
Vervoer door de beurtvaart	1.000 t.	193	227	271	270	223
waarvan uit: Rotterdam	1.000 t.	32	54	57	59	49
Amsterdam	1.000 t.	39	44	52	49	46
Tramwegen vervoerde reizigers	1 mill.	25,8	31,5	30,7	33,0	35,1
Interlocale autobusdiensten afgelegde k.m.	1.000	1.034	1.391	1.931	2.192	
Vervoerde reizigers	1.000	1.918	2.549	3.681	4.364	
Indexcijfer verkeer op de rijkswegen	maand-gem. 1938 = 100					
Slachtoffers verkeersongevallen	aantal	139	136	130	127	117
Overledenen	aantal	104	96	141	99	77
Ernstig gewonden	aantal	337	375	433	420	363

In December 1945 kwamen in ons land 456 geladen en ledige zeeschepen binnen met een totalen inhoud van 723.910 B.R.T. Hiervan voeren er 319 (353.560 B.R.T.) onder Nederlandsche vlag, dus 70 pCt van het aantal en 49 pCt van den inhoud. Voor de vertrokken, geladen en ledige zeeschepen waren deze cijfers als volgt: totaal 374 schepen (684.970 B.R.T.) waarvan 239 (64 pCt) onder Nederlandsche vlag met 319.180 B.R.T. inhoud (47 pCt).

In de vaart Nederland-buitenland over rivieren en kanalen kwamen in December 1945 totaal 972 schepen, met 608.500 ton laadvermogen, ons land binnen. Het aandeel, dat hiervan over den Rijn te Lobith binnenkwam, bedroeg 436 schepen (45 pCt) met 350.960 ton laadvermogen (58 pCt). Voor de vertrokken schepen waren deze cijfers: totaal 828 schepen (556.620 ton), waarvan 402 (49 pCt) langs Lobith met 328.740 ton (59 pCt).

Het totale goederenvervoer door de wilde binnenvaart, bedroeg in December 1945 in 1000 ton: 952; in 1000 ton maakten hiervan deel uit: steenkolen, turf e.d. 342 (36 pCt), aardappelen 27 (3 pCt), granen 85 (9 pCt), meel en bloem 36 (4 pCt), meststoffen 77 (8 pCt), aarde, klei e.d. 79 (8 pCt), kalk, cement e.d. 50 (5 pCt), kunststeen 50 (5 pCt) en hout 34 (4 pCt).

Van de in December 1945 35,1 miljoen door de tramwegen vervoerde reizigers, bedroeg het aandeel in de steden Amsterdam, Rotterdam en Den Haag resp. 7,7, 10,7 en 7,1 miljoen of resp. 22, 30 en 20 pCt van het totaal.

Het indexcijfer van de aantallen geteelde voertuigen aan 14 juli 1939 = 100, bedroeg in December 1945 voor de personenauto's 68, autobussen 43, vrachtauto's e.d. 185, motorrijwielen 84 en rijwielen 45 (in deze cijfers is het militaire verkeer begrepen).

In December 1945 hadden in ons land 376 ernstige verkeersongevallen plaats, waarvan 157 in de gemeenten met meer dan

100.000 inwoners (in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag resp. 29, 29 en 54), 93 in de gemeenten met 20.000 — < 100.000 inwoners en 126 in de overige gemeenten.

De ernstige verkeersongevallen.

In de periode Augustus tot en met December 1945 bedroeg in ons land het aantal verkeersongevallen, tengevolge waarvan personen zijn overleden resp. ernstig gewond, 510 resp. 1700, met 541 overledenen en 2052 ernstig gewonden. In de overeenkomstige periode van 1938 waren de cijfers van de ernstige ongevallen 320 resp. 1819 en van de slachtoffers 336 resp. 1966.

In de maand December 1945 was het aantal ernstige verkeersongevallen in het geheele land 376 (December 1938: 336), w.o. 74 (39) met doodelijken afdop. Als gevolg hiervan werden 77 (42) personen gedood en 363 (312) ernstig gewond. In December 1945 bedroeg in de gemeenten met meer dan 100.000 inwoners het aantal verkeersongevallen met doodelijk gevolg en die tengevolge waarvan personen ernstig zijn gewond, 21 resp. 136. In Amsterdam 3 resp. 26, in Rotterdam 6 resp. 23 en in 's-Gravenhage 6 resp. 49. In de gemeenten met minder dan 100.000 inwoners hadden in December 1945 in totaal 611 ongevallen plaats, w.o. 53 met doodelijk letsel, 166 waarbij ernstig letsel en 66 waarbij licht letsel is ontstaan. 326 met uitsluitend materiele schade en 528 met lichamelijk letsel en materiele schade. Bij deze 611 ongevallen waren o.a. betrokken 15 trams, 474 vrachtauto's, 18 autobussen, 284 personenauto's, 53 motorrijwielen, 105 rijwielen, 60 wagens met trekdiër, 21 handwagens, 87 voetgangers. Hierbij zijn alleen geteld de twee objecten, welke het eerst met elkander in botsing kwamen.

Bron: Centraal Bureau voor de Statistiek.

UITPUTTING VAN HET BOUWLAND TENGEVOLGE VAN DEN OORLOG ¹⁾

Voorloopige raming van den oogst 1945

	Beteelde oppervlakte ²⁾	Opbrengst per ha ¹⁾			Totale opbrengst 1945
		1930/1939	1945	1945 in % van 1930/1939	
Granen:	ha	kg	kg		× 1000 kg
Wintertarwe	51 792	3 060	2 004	65,5	103 784
Zomertarwe	67 404	2 792	1 717	61,5	115 731
Rogge	216 120	2 259	1 016	45,0	219 555
Wintergerst	7 023	3 003	1 991	66,3	13 986
Zomergerst	40 729	2 955	1 961	66,4	79 851
Haver	147 541	2 399	1 769	73,7	261 042
Peulvruchten:					
Veldboonen	16 125	2 327	2 102	90,2	33 888
Erwten	32 683	2 583	1 839	71,2	60 117
Stamboonen	7 831	2 114	1 396	66,0	10 931
Handelsgewassen:					
Koolzaad	34 686	2 063	690	33,4	23 938
Blauwmaanzaad	2 433	1 168	750	64,2	1 824
Lijnzaad	9 425	757	646	85,3	6 086
Gerepeld vlas	9 425	5 151	4 258	82,7	40 129
Knol-, bol- en wortelgewassen:					
Consumptie-aardappelen	133 722	18 760	15 157	80,8	2 026 771
Fabrieksaardappelen	38 526	26 047	15 607	59,9	601 243

¹⁾ Uit „Statistisch Bulletin van het Centraal Bureau voor de Statistiek“, Nieuwe Serie (No. 10) van Gravenhage, 6 Januari 1946. ²⁾ Kadastrale maat.

Een Vliegtuigindustrie
kan in de toekomst
in Nederland
niet worden gemist

KOFFIE

VAN NELLE

ROTTERDAM

THEE

N.V. KONINKLIJKE
NEDERLANDSCHE
ZOUTINDUSTRIE

Boekelo · Hengelo

ZOUTZIEDERIJ

Fabriek van:
zoutzuur, (alle kwaliteiten)
vloeibaar chloor
chloorbleekloog
natronloog, caustic soda.

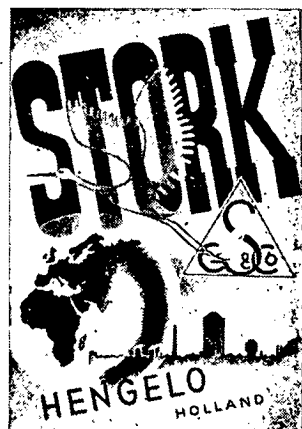
„HOLLANDIA”

HOLLANDSCHE FABRIEK VAN MELK-
PRODUCTEN EN VOEDINGSMIDDELEN N.V.

HOOFDKANTOOR TE
VLAARDINGEN

rijnlandsche
betonbouw maatschappij n.v.

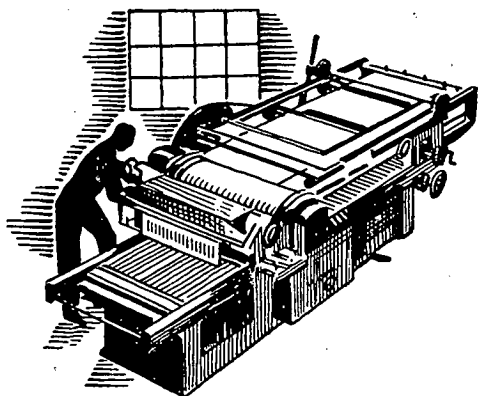
spoorsingel 64 - delft - telef 1846

100 JAAR GELEDEN

start e ons bedrijf als uitgeverij en
boekhandel, spoedig uitgebreid met
een drukkerij. Na bijna 100 jaar
s'onden wij in menig opzicht als voor
een nieuw begin. Wij hopen, dat
ons bedrijf, niet in de laatste plaats
door zijn periodieken, andermaal
een periode van 100 jaar de econo-
mische en geestelijke belangen van
land en volk mag dienen

KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE
BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS

N.V. Louis Dobbelmann
Rotterdam

KOFFIE

THEE

Juist nu bieden de Watson machines, behoorende tot
het Hollerith-systeem, U de mogelijkheid op
efficiënte en snelle wijze dié administratieve voorlichting te
geven, welke voor den wederopbouw van het Nederlandsche
Bedrijfsleven noodzakelijk is.

Onze afdeling Organisatie is paraat om U een alleszins des-
kundig advies omtrent de oplossing van Uw administratieve
en organisatorische problemen voor te leggen.
Het is mogelijk, zij het in beperkte mate, op korten termijn
weer Watson machines (Hollerith-systeem) te leveren.

„WATSON” Bedrijfsmachine Maatschappij N.V.

Frederikeplein 34. Amsterdam-C — Telefoon nrs: 33406, 33656, 31856

Huygen & Wessel c.v.

VERWARMING
VENTILATIE
LUCHTBEHANDELING

Amersfoort - Amsterdam
Apeldoorn - Rotterdam - Leeuwarden